

ปัญหาขัดแย้ง
ในโลก
แก้ได้ด้วย
กสิณ
๘

พระพรหมคุณาภรณ์
(ป. อ. ปยุตฺโต)

ปัญหาขัดแย้งในโลก

แก้ได้ด้วยกฐิน

พระพรหมคุณาภรณ์
(ป. อ. ปยุตฺโต)

ปัญหาขัดแย้งในโลก แก้ได้ด้วยกฐิน

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN ~~974-87948-7-3~~

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - พฤศจิกายน ๒๕๕๕

๒,๐๐๐ เล่ม

- ธรรมปฏิบัติในวาระที่โรงเรียนจิตรลดา

จัดพิมพ์ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ที่วัดญาณเวศกวัน ๔ พ.ย. ๒๕๕๕ ๒,๐๐๐ เล่ม

แบบปก: พระชัยยศ พุกทวีโร

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์สวย จำกัด

๕/๕ ถ.เทศบาลรังสฤษฏ์เหนือ แขวงลาดยาว

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๓-๙๖๐๐ โทรสาร ๐-๒๕๕๓-๙๖๐๖

คำปรารภ

เมื่อภจกษินกาลใกล้เข้ามา พระภิกษุที่รู้การใกล้ชิดและทำหน้าที่
ชวนชวายนในศาสนิกของวัด ได้ออกปากไถ่ถามถี่ขึ้น ด้วยถ้อยคำที่คง
พยายามมิให้รู้สึกเป็นการทวง ว่าพระและญาติโยมใกล้ชิดคิดจะให้ภจกษิน
ปีนี้มีงานพิมพ์หนังสือเรื่องใหม่

ยิ่งในปีนี้ เมื่อทราบกันว่า องค์บพิตร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตา จะเสด็จมาทรงเป็นประธานถวาย
ผ้าพระภจกษิน ในพิธีถวายผ้าพระภจกษินพระราชทาน ที่โรงเรียนจิตรลดาเป็น
ผู้จัดด้วยแล้ว ก็เป็นการแน่นอนว่า พุทธบริษัทญาติโยมจะยิ่งเจริญกุศล
ประณินั้นเกินกว่าทวีคูณ

ในการนี้ อาตมภาพเมื่อสดับ ก็ได้แต่ดูขุณิ ทั้งนี้ ตลอดพรรษาที่
เพิ่งผ่าน ตั้งแต่ก่อนเริ่มวัสสกาล สภาพร่างกายของตนทรุดหนักลงกว่าปี
ก่อนๆ ด้วยว่าอวัยวะชำรุดที่มีอยู่ประจำตัวได้แสดงอาการอ่อนล้ามาก
ขึ้น นอกจากใช้ทำงานได้ในเวลาน้อยลงแล้ว ก็ยังต้องใช้เวลาที่น้อยลง
นั้นแบ่งไปรับการตรวจรักษาอีกด้วย

ครั้นเวลากะชั้นเข้า ข้ามขึ้นกลางเดือนตุลาคมนี้ จวนตัวแล้ว จึง
ใช้วิธีรวบรัดที่มองไว้วางใจง่าย คือ เลิกเอาเนื้อความสั้นๆ จาก
หนังสือเก่าๆ เล่มละเล็กละน้อย มารวมกัน พอให้เห็นว่าได้สาระบ้าง
และมีปริมาณอันควร ได้ลุกๆ นอนๆ เร่งทำมา จนเสร็จเกือบจะไม่ทัน
แล้วตั้งชื่อที่จะพิมพ์เป็นเล่มหนังสือว่า *มองธรรมถูกทาง มีสุขทุกที*

อนึ่ง ระหว่างนั้น “กลุ่มซันท์ห้า” ได้เตรียมพิมพ์หนังสือแจกในงาน กฐินด้วย โดยได้ถอดถ่ายเสียงคำเทศานานกฐินที่วัดนี้เมื่อปี ๒๕๔๔ มา เรียงพิมพ์เป็นตัวหนังสือและจัดวางรูปจนจนวนเรียบร้อยพร้อมจะตีพิมพ์ เพียงรอการตรวจสอบเนื้อหาคำเทศนา และได้ส่งมาเคียงไว้ พอว่างาน รวมหนังสือเล่มก่อนนั้นจะเสร็จ จนวนสิ้นเดือนตุลาคม ถูกทวงว่าแทบจะ ไม่ทันแล้ว จึงเร่งจัดปรับตรวจชำระแบบรวดเดียวเสร็จ ครั้นแล้วมอง เห็นว่า หนังสือสมกันกับงานกฐิน จึงขออนุญาตจากกลุ่มซันท์ห้า หากจะ พิมพ์เป็นส่วนของญาติโยมวัดพร้อมกันด้วย ดังมีหนังสือ **ปัญหาขัดแย้ง ในโลก แก้ได้ด้วยกฐิน** เป็นธรรมเนียมปฏิสันถารอีกเล่มหนึ่งนี่

ขออนุโมทนาต่อมณฑลพุทธบริษัท ที่ได้เจริญศรัทธาและสามัคคีธรรม พากันชวนช่วยในหนานาบุญกิริยา อันนับว่าเป็นการถวายธรรมปฏิสันถาร ในการเสด็จมาทรงเป็นประธานถวายผ้าพระกฐิน ในวาระที่โรงเรียน จิตรลดาจัดพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้ ขอทุกท่านจงเจริญ ด้วยจตุรพิธพรด้วยกัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๙

สารบัญ

คำปรารภ	ก
ปัญหาขัดแย้งในโลก แก้ได้ด้วยกฐิน	๑
พระกฐานกฐิน	๑
โยมก็มาทอดกฐิน	๕
ตัวกฐินที่แท้ คือผ้าผืนเดียว	๗
กฐินทางนามธรรม	๙
สาระของกฐิน คือน้ำใจสามัคคี	๙
ผลดีมากมายของสามัคคี	๑๑
สามัคคีมีหลากหลาย จนถึงปัจจัยสามัคคี	๑๓
สามัคคีในหมู่ชน แม้แต่ฝูงนกยังต้องมี	๑๖
หมู่มนุษย์ได้ เมื่อหมู่มารวมใจสามัคคี	๑๗
หลักการสร้างความสามัคคี	๒๑
หลักธรรมใหญ่ ที่ยึดลัทธิไว้ในสามัคคี	๒๒
หลักธรรมสำคัญ ที่สร้างสรรค์ประชาสามัคคี	๒๕
โลกไร้พรมแดน ต้องมีสามัคคีที่สากล	๒๙
โลกจะสากลอย่างไร เมื่อใจคนยังคิดก็ติดกัน	๓๑
สงครามโลกหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าไม่สังหารสามจอมบงการข้างใน	๓๔
ไม่จองเวร แต่ต้องชนะด้วยธรรม จึงจะนำสันติสู่โลกได้	๓๗

ปัญหาขัดแย้งในโลก แก้ได้ด้วย

กฐิน^{*}

การทอดกฐินนี้ญาติโยมชาวพุทธได้ปฏิบัติกันมาตามประเพณี เป็นประเพณีส่วนที่นิยมกันอย่างยิ่ง นิยมทำกันไปกันมาจนกระทั่งไม่ว่าตัวกฐินอยู่ที่ไหน ถึงเวลาที่ไปทอดกฐิน

ถ้าถามโยมว่า ตัวกฐินที่แท้อยู่ตรงไหน ญาติโยมหลายท่านตอบไม่ถูก เพราะฉะนั้นวันนี้จึงถือโอกาสมาทบทวน

แม้จะเป็นเรื่องที่ทำกันมาทุกปี แต่เมื่อถึงเวลาปฏิบัติจริง ก็ต้องถือเป็นธรรมเนียมเหมือนกันที่จะต้องทบทวนความรู้ เดียวทำกันไปทำกันมา จะล้มสลายเสีย

พระกรานกฐิน

กฐินนั้น เป็นเรื่องของพุทธบัญญัติ เรียกว่า เป็นพุทธานุญาต ตามพระวินัยของพระสงฆ์ ได้ตรัสไว้ว่า พระภิกษุที่จำพรรษาแล้ว มีจำนวน ๕ รูปขึ้นไป เมื่อสิ้นพรรษาแล้ว หมายความว่า ได้อยู่ร่วมกันมาแล้วครบไตรมาส คือ ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ พอครบไตรมาสแล้ว มีอาณิสสฺ พุดภาษาปัจจุบันคือมีสิทธิพิเศษ ที่จะกรานกฐิน

* ธรรมเนียมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) วันทอดกฐิน ที่วัดญาณเวศกวัน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๔ ซึ่งพล.อ.ต.สมนึก และคุณวណนา ชวนสนธิ เป็นเจ้าภาพกฐิน และ คุณชาญรัฐ รักตะกนิษฐ เป็นเจ้าภาพผ้าป่า (เดิมเมื่อเผยแพร่ทางเสียง ใช้ชื่อเรื่องว่า “โลกถึงกันกว้างไกล แต่ใจคนกลับแคบลง”) กลุ่มซันท์ทำ ริเริ่มการจัดพิมพ์ โดย คุณพนิตา อังจันทร์เพ็ญ เอื้อเพื่อถอดจากเสียงเป็นตัวอักษร

เพราะฉะนั้น **กฐานกฐิน** พุทธในแง่หนึ่งจึงเป็นสิทธิพิเศษ โดยเป็น อานิสสงส์ที่พระผู้จำพรรษาแล้วมีสิทธิ์ที่จะได้ ส่วนพระที่ไม่ได้จำพรรษา ก็ไม่มีสิทธิ์

มองในอีกแง่หนึ่ง ที่เรียกว่าเป็นพุทธานุญาต นั้น ก็คือ พระสงฆ์ ต้องถือเป็นเรื่องสำคัญ

พอได้ยินว่าเป็นพุทธานุญาต เราอาจมองว่า จะทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ แต่ไม่ใช่เช่นนั้น พุทธานุญาตนี้ พระสงฆ์ถือเป็นเรื่องสำคัญ ต้องปฏิบัติ ก็เลย เท่ากับเป็นพุทธบัญญัตินั่นเอง เมื่อจำพรรษาแล้ว ก็ต้องเตรียมกฐานกฐิน

ที่นี่ ต้องแยกว่า **“ทอดกฐิน”** เป็นเรื่องของโยม ส่วนของพระเรียกว่า **“กฐานกฐิน”**

“กฐาน” เป็นภาษาโบราณ มีความหมายว่า **ขึงผ้าที่ไม่สะดึงเพื่อตัดเย็บ** ในที่นี้คือเพื่อทำเป็นจีวร นี่เป็นความหมายตามตัวอักษร

ความหมายขยายออกไปตามคำอธิบายว่า มีพุทธานุญาตให้พระสงฆ์ เมื่อจำพรรษาแล้ว**กฐานกฐิน** หมายความว่า พระที่อยู่ด้วยกันมานั้น จะต้องมียี่ผ้าของกลางผืนหนึ่ง ในบรรดาผ้า ๓ ผืนที่เรียกว่า ไตรจีวร

ไตรจีวร มีอะไรบ้าง หนึ่งใน **สังฆาฏิ** ที่พระใช้พาดบ่าในปัจจุบัน ที่จริงคือเป็นผ้าซ้อน สำหรับห่มซ้อนกันหนาว เพราะในฤดูหนาว ผ้าเดิมที่มีเพียงผ้านุ่งผ้าห่มไม่พอ ทรงอนุญาตผ้าซ้อนห่มกันหนาวขึ้นมาอีก เป็นอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า **สังฆาฏิ**

สอง อุตราสงค์ คือผ้าห่ม ซึ่งเป็นผ้าที่ญาติโยมเห็นมากที่สุด พระไปไหนก็ต้องห่มผ้าผืนนี้ จึงมองเห็นภายนอกปรากฏอยู่เสมอ

คงเป็นเพราะเห็นจีวรพระเฉพาะแต่อุตราสงค์นี้ ชาวบ้านก็เรียกผ้าอุตราสงค์ว่าจีวร ไปๆ มาๆ ก็เลยสับสน นี้กว่าจีวรก็คืออุตราสงค์

อุตราสงค์ก็คือจีวร อันเดียวกัน

ความจริง สังฆาฏิกี้เป็นจีวรผืนหนึ่ง อุตราสงค์ก็๑เป็นจีวรผืนหนึ่ง (แล้วยังมีจีวรที่สามที่จะพูดต่อไปอีก) แต่จีวรที่โยมเห็นบ่อยที่สุดก็คือ อุตราสงค์ เวลาพูดถึงจีวรก็เห็นแต่อุตราสงค์ จนกระทั่งพอพูดว่าจีวรก็ หมายถึงอุตราสงค์ โยมก็เลยเรียกอุตราสงค์ผืนนี้ว่าจีวร แล้วก็เข้าใจว่า จีวรก็คืออุตราสงค์เท่านั้น

นี่ก็๑เป็นความรู้ ถ้าโยมสนใจก็จำไว้ เพราะว่าบางทีเรื่องอย่างนี้ก็พูด กันไปๆ จนไม่รู้ความหมาย วัน๑นี้เลยถือโอกาสมาทำความเข้าใจ เป็นอันว่า ผืนที่สองเรียกว่าอุตราสงค์ ที่ชาวบ้านเรียกว่าจีวร

ผืนที่สาม ความจริงก็๑เป็นจีวรนั้นแหละ แต่เป็นจีวรอีกอย่างหนึ่งที่มี ชื่อเฉพาะว่า อันตราวาสก คือผ้าถุง ภาษาไทยเรียกว่า สบง

คราวนี้โยมก็๑คงจำได้แล้วว่า ๓ ผืนนี้คือจีวรทั้งนั้น เมื่อเป็น ๓ ก็ เรียกว่าไตร จึงเป็นไตรจีวร

พระสงฆ์ที่จำพรรษามาด้วยกัน จะต้องได้ผ้ามาเพื่อจะ๑ทำเป็นจีวร ผืนใดผืนหนึ่งใน ๓ ผืนนี้ จะ๑เป็นสังฆาฏิกี้ได้ เป็นอุตราสงค์ก็๑ได้ เป็น อันตราวาสก คือสบงก็๑ได้

เมื่อได้ผ้ามาแล้ว ก็มาตกลงกันในที่ประชุมว่าจะมอบให้๑กับองค์ใด องค์หนึ่ง เพราะจะ๑ทำขึ้นผืนเดียว พระอยู่หลายองค์ ตั้งแต่ ๕ องค์ขึ้นไป จะต้องตกลงกันมอบให้๑กับองค์เดียว นี่คือการแสดงความสามัคคี

ก่อนที่จะได้ผ้ามามอบให้๑กัน ทำอย่างไร ก็ต้องมีใครถวายผ้าแก่สงฆ์ ก่อน อาจเป็นพระอื่นให้๑ก็ได้ แต่จะไปขอใครไม่ได้เป็นอันขาด แม้แต่จะ ไปเสียบเคียงก็๑ไม่ได้ ถ้าพระองค์ไหนไปเที่ยวพูดเสียบเคียง โยมถวายมา ถือว่าเป็นโมฆะ เรียกว่า กฐินตะาะ แปลว่า กฐินนั้นเสียไปเลย ไม่มีผล

พระจะได้ผ้าผืนหนึ่งมาทำจีวร จะขอหรือเสียบเคียงใครไม่ได้ทั้งนั้น ผิดวินัย (ถ้าพระเป็นผู้ให้มา พระนั้นก็อาจจะไปเก็บเศษผ้าต่างๆ ที่เขาทิ้งสมัยก่อนก็ไปหาตามป่าช้า ตามกองขยะ เก็บรวบรวมมา)

ได้ผ้ามาแล้ว ก็เข้าที่ประชุม มอบผ้าให้แก่องค์หนึ่งซึ่งที่ประชุมตกลงให้^๕

พอมอบให้แล้ว พระองค์ที่ได้รับมอบให้ นั้น ก็เอาผ้ามาตัด มาเย็บ ย้อม ทำเป็นจีวรให้เสร็จในวันนั้น

ตอนนี้ พระไม่ว่าผู้ใหญ่ผู้น้อยทุกองค์ ต้องมาร่วมกันช่วยทำหมด ช่วยพระองค์เดียวที่พวกตนได้มอบผ้าให้แล้วนั้นแหละ พระต้องร่วมกันทำทั้งหมด นี่คือการแสดงความสามัคคี

เมื่อทำจีวรเสร็จแล้ว องค์ที่ได้รับไป ก็อธิษฐานเป็นจีวรครอง ก็มาเข้าที่ประชุมอีกครั้งหนึ่ง บอกให้รู้ว่าทำจีวรเสร็จแล้ว นี่เรียกว่า **กรานกฐิน** เป็นการบอกแจ้งถึงการทำผ้าจีวรนั้นสำเร็จ เป็นของที่จะใช้ได้แล้ว

เมื่อพระที่ได้ผ้า มาแจ้งแก่สงฆ์คือที่ประชุมว่า ทำจีวรเสร็จแล้ว ที่ประชุมก็อนุโมทนา คือแสดงความเห็นชอบ ยินดีด้วย

เมื่อแสดงความเห็นชอบด้วยแล้ว พระทุกองค์ที่เข้าร่วมประชุมนั้นก็ได้อานิสงส์* คือเกิดมีสิทธิพิเศษต่างๆ โดยเฉพาะข้อที่ว่า มีเวลาทำจีวร (เรียกว่า จีวรกาล) ขยายออกไปอีก ๔ เดือน

ระยะที่พระจะทำผ้าจีวรนั้น ตามปกติก็คือระยะสิ้นพรรษา เพราะพระใช้จีวรกันมาจนเก่า พอออกพรรษาแล้วก็ออกจาริกไปอีกนาน ดังนั้น ระยะเวลา ๑ เดือนท้ายฤดูฝนจึงเท่ากับเป็นเวลาเตรียมตัวให้

* พระที่จำพรรษามาครบไตรมาสในวัดเดียวกันนั้น จึงจะมีสิทธิอนุโมทนาและได้อานิสงส์ แต่พระรูปอื่นก็เข้าร่วมประชุมได้ โดยเป็นเพียง “คณปุรเกะ” คือผู้ที่ช่วยทำให้ครบองค์ประชุม

พร้อมที่จะออกจาริกต่อ

ในสมัยโบราณ พระไม่ค่อยอยู่ประจำที่ ท่านมาอยู่ประจำเฉพาะตอนช่วงเข้าพรรษา พอออกพรรษาแล้วก็เดินทางจาริกอีก พระพุทธเจ้าจึงทรงใช้เวลา ๑ เดือนหลังพรรษา คือระยะเวลา ๑ เดือนที่เราทอดกฐินนี้เป็นเวลาสำหรับพระหาจีวรเพื่อออกจาริกต่อไป เวลาเดินทางมีผ้าใช้แล้วจะได้ไม่ต้องกังวล

ในระยะเวลา ๑ เดือนที่พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ทำจีวรมอบให้กันที่เรียกว่า ผ้ากฐินนั้น บางทีก็เสร็จไว บางทีก็เสร็จช้า เมื่อมีวสาละวนกับการทำผ้าผืนนี้ เวลาอาจจะผ่านไปมาก

พองานกรานกฐินนั้นเสร็จไปแล้ว พระรูปอื่นๆ แต่ละองค์ก็ต้องหันมาหาการทำจีวรให้กับตัวเอง พระพุทธเจ้าก็ทรงมีพุทธานุญาตให้อานิสงส์ว่าพระที่มาร่วมกันมอบผ้าทำผ้ากฐินให้แก่พระองค์เดี๋ยวนี้ ได้สิทธิพิเศษที่จะขยายเวลาทำจีวรออกไปอีก ๔ เดือน อันนี้เป็นสิทธิพิเศษที่เนื่องกับกฐิน

นอกจากนี้ยังมีอานิสงส์อีก ๕ ข้อ ซึ่งเป็นอานิสงส์จากการจำพรรษานั้นเอง มาขยายยืดเวลาออกไป แต่วันนี้จะไม่พูดถึง

ทั้งหมดที่พูดมายืดเวลานี้ จะเห็นว่าเป็นเรื่องของพระสงฆ์ แล้วมาเกี่ยวกับโยมอย่างไร

โยมก็มาทอดกฐิน

เรื่องกรานกฐินเป็นเรื่องของพระสงฆ์ มาถึงโยมก็ตอนที่ได้ทอดกฐิน

เมื่อครั้งนั้นบอกว่า พระทั้งหลายต้องหาผ้าที่จะทำจีวรมาผืนหนึ่ง เรียกว่าผ้ากฐิน เพื่อมอบให้กับพระองค์หนึ่งในหมู่พวกตนที่มีความประพฤติดี เมื่อมีความประพฤติดีเหมือนกัน ก็มอบให้กับผู้ที่มีจีวรเก่าที่สุด

สำหรับในเมืองไทยของเรา เวลานี้ พุทธศาสนิกชนมีศรัทธามาก พระไม่ค่อยมีจีวรเก่า ผักกฐินก็เลยมักจะไปตกแก่เจ้าอาวาส แทนจะเป็นธรรมเนียม

อย่างวันนี้ เมื่อก็มีพระ ๒ องค์พูด คือ พระครูปลัดฯ ตั้งเป็นข้อเสนอต่อที่ประชุมว่า มีโยมนำผักกฐินมาทอดเป็นของกลาง ไม่เป็นของใคร แล้วในฐานะพระองค์หนึ่งจึงกล่าวเสนอว่า โยมนำผักกฐินมาทอดแล้ว พระที่มาประชุมเห็นสมควรจะมอบให้แก่ใคร แล้วหลวงลุง พระครูสังฆรักษ์ (ฉาย) ก็ได้ให้ความเห็นว่า ควรจะมอบให้แก่เจ้าอาวาส ที่ประชุมก็สาธุการ เห็นชอบด้วย

หากในที่นี้ มีพระองค์หนึ่งที่มีจีวรเก่าและมีความประพฤติดี ที่ประชุมสงฆ์ก็อาจจะมอบผักกฐินให้แก่พระองค์นั้น แต่อย่างที่บอกเมื่อกี้ว่า เดียวนี้จีวรพระโดยมากจะใหม่กันแทบทั้งนั้น เพราะโยมถวายอย่างเหลือเฟือ ใช้นิเหว ก็เลยมอบถวายเจ้าอาวาส เป็นธรรมเนียมไป

แต่โยมอย่าไปนึกว่าเป็นอย่างนี้ทั่วประเทศนะ ต่างจังหวัดไกลๆ บางที่พระไม่มีจีวรใช้ หรือใช้ผ้าเก่าๆ ผ้าเนื้อหยาบๆ เส้นด้ายตาห่างๆ ไม่ค่อยมีจีวรใช้กัน พระที่มีจีวรใช้มากก็คือวัดในเมือง ในอำเภอ ในตลาดนี่ก็ไม่เสมอทั่วถึง

ก็เป็นอันว่า ผักกฐินนั้นเป็นเรื่องที่ที่ประชุมสงฆ์มอบให้ และเมื่อดำเนินการกันไปจนเสร็จจบแล้ว พระก็ได้อันสิ่งอย่างที่ว่า นี่เป็นเรื่องของพระที่เรียกว่า “กรานกฐิน”

มาถึงเรื่องของโยมที่มีการ “ทอดกฐิน” นั้น เป็นมาอย่างไร

ที่จริงไม่มีอะไรมาก เรื่องก็คือว่า ในการกรานกฐินนั้น ญาติโยมก็ถวายผ้าได้อยู่แล้ว และยังมีหลักเปิดไว้ด้วยว่า ถ้าญาติโยมนำผ้าสำเร็จ

แล้วมาถวาย ก็ใช้ได้ คือเอาผ้าจีวรที่โยมถวายนั้นมามอบให้กันได้เลย

ตรงนี้แหละเป็นช่องที่ทำให้โยมเข้ามาร่วม พอโยมเห็นว่า พระสามารถรับผ้าที่ทำสำเร็จแล้วเอามามอบให้กันได้ โยมคิดจะทำบุญ ก็เลยนำผ้าที่ทำสำเร็จแล้ว ซึ่งเรียกว่าผ้ากฐิน มาถวาย พระก็ตัดชิ้นตอนทำผ้าให้เป็นจีวรออกไป เหลือแต่เอาผ้ากฐินมามอบให้แก่กันในที่ประชุม โดยแสดงความสามัคคีที่พร้อมใจกันมอบผ้ากฐินให้แก่องค์ใดองค์หนึ่ง

ถึงตอนนี้ ก็เกิดเป็นความร่วมมือ ร่วมสามัคคีกันระหว่างพุทธบริษัททั้งหมด คือ ทางฝ่ายโยมก็มาร่วมสนับสนุน เอาผ้ากฐินมาถวายเลย ช่วยพระให้มีผ้า ไม่ต้องลำบาก และพระเองก็สามัคคีกันในการพร้อมใจมอบผ้า อย่างที่ว่ามาแล้ว

การที่โยมนำเอาผ้ามาถวายแก่พระ จะเป็นผ้าจีวรสำเร็จรูปแล้ว หรือยังไม่สำเร็จรูป ก็ตาม เมื่อมาถวายให้เป็นของกลาง แก่ที่ประชุมสงฆ์ โดยนิยามวางลงไว้ตรงหน้าที่ประชุมสงฆ์นั้น ไม่ต้องมีพระองค์ใดรับ

เรียกว่า การทอดกฐิน

ตัวกฐินที่แท้ คือผ้าผืนเดียว

ตามที่พูดมานี้ ตัวกฐินที่แท้ คือผ้าผืนใดผืนหนึ่ง จะเป็นสังฆาก็ได้ จะเป็นอุตราสงค์ก็ได้ จะเป็นอันตราวาสก คือสบงก็ได้ แต่นิยมกันมาว่าใช้สังฆากฐิน

อย่างไรก็ตาม โยมทำบุญทอดกฐินกันมาจนเป็นประเพณี ก็ชอบถวายให้มาก ให้เต็มอิ่มเต็มใจ เลยถวายทั้งไตร คือทั้งชุดครบ ๓ ผืนเลย ทั้งที่พระจะใช้จริง ก็ผืนเดียว เมื่อถวายไป ๓ ผืนแล้ว พระก็ไปตกลงเองว่าจะเอาผืนไหน

เวลามอบเพื่อเอาไปกรานกฐินนั้น มอบผืนเดียว ท่านนิยมมอบสังฆากฐิน

อันนี้เป็นความรู้ที่เอามาพูดให้โยมฟัง โยมจะได้เข้าใจเรื่องกฐิน

ในงานบุญทอดกฐินนั้น นอกจากตัวกฐิน ซึ่งเป็นผ้าที่พระนำไปมอบให้กันแล้ว มักมีของอื่นเยอะ มีแม้กระทั่งปัจจัยคือเงินบริจาค บางทีเดี๋ยวนี้ไปมุ่งที่ปัจจัย หรือเน้นที่ปัจจัยกันมาก

ความจริง เงินทอง ปัจจัยอะไรต่างๆ ข้าวของทุกอย่างที่นำมาถวาย ไม่ใช่ตัวกฐิน แต่เรียกว่า “บริวารกฐิน”

โยมจำไว้ด้วย **องค์กฐิน** คือผ้าผืนเดียว นอกนั้นเป็นบริวารกฐิน บางทีโยมไปมองบริวารกฐินเป็นตัวกฐิน หรือมองกฐินพวๆ คลุมๆ ไป เพราะฉะนั้น ต่อไปนี้ต้องจำให้แม่น องค์กฐินก็คือผ้าผืนเดียวนั้น นี้คือตัวรูปธรรมของกฐิน

กฐินทางนามธรรม

ในแง่รูปธรรม ตัวกฐินอยู่ที่ผ้าผืนเดียว อย่างที่อธิบายมาแล้วเสีย
ยี่ดียว

ต่อไปจะพูดถึงกฐินในแง่นามธรรมบ้าง

สาระของกฐิน คือ น้ำใจสามัคคี

ผ้ากฐินผืนเดียวนั้น เป็นเครื่องแสดงสาระอะไรในทางนามธรรม
สาระนั้นก็คือ ความสามัคคีนั่นเอง

เริ่มด้วยความสามัคคีของพระสงฆ์ที่อยู่ร่วมกันมา ๓ เดือน ที่มีและ
ยังมีความพร้อมเพรียงกัน มาร่วมด้วยช่วยกัน ถ้ายังไม่มีผ้า ก็ไปหาผ้า
มาสำหรับทำจีวร พร้อมใจกันมอบผ้าชิ้นให้แก่องค์ใดองค์หนึ่ง

เมื่อมอบให้แล้ว ก็ไม่ทิ้ง ไม่มีการรังเกียจกัน ไม่มีการแบ่งแยกพวก
กัน ยังมีใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไปช่วยทำจีวรกันจนสำเร็จ แสดงถึง
ความสามัคคีตลอดทุกชั้นงานลู่วางเรียบร้อย

สามัคคีนี้แหละ คือสาระของกฐินในทางนามธรรม

ตกลงว่า กฐินในทางรูปธรรม คือผ้าผืนหนึ่ง สาระในทางนามธรรม
คือความสามัคคี

แล้วความสามัคคีในหมู่สงฆ์ก็ขยายไปถึงโยม กล่าวคือ ทางด้าน
พระร่วมใจกันอย่างนี้แล้ว โยมก็เข้ามาหนุนว่า อย่าให้พระลำบากเลย
พระต้องไปทำผ้าลำบากลำบาก ต้องมาตัด มาเย็บ มาเย็บ เรามีศรัทธา
เราก็ช่วยท่านทำให้สำเร็จ

แต่ย้ำว่า พระจะไปขอไปเลียบเคียงไม่ได้เป็นอันขาด โยมต้องมี
ศรัทธามาร่วมเอง แสดงว่าเป็นไปด้วยจิตใจแท้ๆ

โยมมีความร่วมใจกับพระสงฆ์ เห็นว่าพระสงฆ์ที่อยู่วัดนี้ มีความประพฤติดี ไม่น่ารังเกียจ โยมก็มีศรัทธานำมาถวาย เท่ากับตัดขั้นตอนของการหาและการทำจีวร

ตอนนี้ก็ได้สามัคคีของโยมด้วย โดยโยมเข้ามาร่วมสนับสนุนพระสงฆ์ โยมเป็นพุทธบริษัทฝ่ายคฤหัสถ์ จึงเป็นอันว่า ตอนนี้พุทธบริษัททั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายคฤหัสถ์ก็ได้สามัคคีกัน

ต่อมาประเพณีก็เพิ่มขยายไปตามสาระของกฐินที่เป็นเรื่องของความสามัคคีแสดงน้ำใจกัน พุทธศาสนิกชนก็เลยแสดงน้ำใจข้ามแดนไปยังต่างถิ่นกันด้วย คนหมู่บ้านนี้ ตำบลนี้ อำเภอนี้ จังหวัดนี้ ก็นำผ้ากฐินไปทอดให้วัดที่หมู่บ้านนั้น ตำบลนั้น อำเภอ นั้น จังหวัดนั้น

โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เป็นแหล่งที่มีเงินมีทองเศรษฐกิจดี ชาวกรุงก็นำกฐินไปทอดที่วัดในต่างจังหวัด เป็นการแสดงความสามัคคีของคนในชาติ ทั้งในหมู่พุทธศาสนิกชน และในสังคมทั้งหมด ก็เลยได้ความสามัคคีกว้างขวางออกไป

เพราะฉะนั้น ฤดุกฐินจึงเป็นฤดูของการแสดงความสามัคคี เป็นฤดูของการมีน้ำใจช่วยเหลือกันระหว่างคนในสังคม ในชาติ ในหมู่พุทธศาสนิกชนทั่วไปทั้งหมด เราก็เลยเดินทางกันใหญ่ในเทศกาลกฐิน เพื่อไปช่วยวัดในต่างจังหวัด

เมื่อเป็นอย่างนี้ ญาติโยมบางที่ไปจัดกฐินเที่ยวบ้าง จัดกฐินมีอะไรต่ออะไรแบบสนุกสนานกันบ้าง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ก็ขออย่าให้ลืมสาระที่สำคัญคือ การได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแสดงน้ำใจสามัคคีต่อกันระหว่างคนในสังคมนี้ เริ่มตั้งแต่พระสงฆ์สามัคคีกัน ญาติโยมร่วมสามัคคีกับพระสงฆ์ แล้วจากนั้นญาติโยมและพระสงฆ์ในถิ่นหนึ่ง

จังหวัดหนึ่ง ก็ไปสามัคคีร่วมสนับสนุนให้กำลังแก่อีกถิ่นหนึ่ง อีกจังหวัดหนึ่ง ถ้าอย่างนี้ก็ได้สาระของกลิ่น

ผลดีมากมายของสามัคคี

ความสามัคคีเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงย้ำไว้หนักว่า ความสามัคคีของหมู่ให้เกิดสุข ซึ่งเราส่วนมากเคยได้ยินได้ฟัง หลายท่านก็จำคำบาลีพุทธภาษิตได้ว่า สุขฺชา สันถัสสะ สามัคคี

การที่หมู่ชนอย่างพระสงฆ์จะมีความสามัคคีได้ ก็ต้องมีหลักความประพฤติรองรับ

หลักความประพฤติพื้นฐานก็คือ วินัย ได้แก่การจัดสรรระเบียบความเป็นอยู่ ระบบความสัมพันธ์กันในสังฆม

วินัยเป็นฐานล่างในการทำให้เกิดความสามัคคี คนในสังฆมประเทศชาติต้องมีวินัย เมื่อมีความประพฤติไปกันได้ โดยอยู่ในระเบียบวินัยแล้ว ความสามัคคีก็เกิดขึ้นได้

ต่อจากนั้นก็ขึ้นชั้นของธรรม คือ คุณความดีในจิตใจ เช่น ความรัก เมตตา ความมีไมตรีต่อกัน ความเอื้อเพื่อเกื้อกูลช่วยเหลือกัน

ดังจะเห็นได้ในพระพุทธานี้เองว่า เบื้องต้น พระพุทธเจ้าทรงตั้งสังฆะ คือหมู่สงฆ์ เมื่อพระมาอยู่ร่วมกัน พระองค์ก็ทรงจัดการให้มีความสามัคคี เพราะถ้าไม่มีความสามัคคี สงฆ์ที่อยู่ร่วมกัน ก็แตกกระจาย กระจายอยู่ร่วมกันไม่ได้

วิธีการก็คือ หนึ่ง ทรงจัดตั้งวินัย ทรงวางระบบต่างๆ ที่จะช่วยให้พระมีความสัมพันธ์กันในเชิงสามัคคีและก่อสามัคคี สอง ทรงสอนหลักธรรมต่างๆ มากมาย ที่จะให้ผู้อยู่ร่วมมีน้ำใจรักสมัครสมานเกื้อหนุน

กัน

พระพุทธเจ้าทรงถือความสามัคคีเป็นสำคัญ สิ่งที่ตรงกันข้ามกับความสามัคคี ก็คือ สังฆเภท ซึ่งแปลว่า การทำลายสงฆ์ หรือทำสงฆ์ให้แตกกัน

สองศัพท์นี้คู่กัน คือ สังฆเภท กับ สังฆสามัคคี

สังฆสามัคคี คือความพร้อมเพรียงของหมู่ **สังฆเภท** คือการแตกแยกของหมู่

การทำลายสงฆ์นั้น เรารู้กันว่าเป็นบาปกรรมอย่างหนัก เรียกว่า อนันตริยกรรม คือกรรมที่ได้รับผลบาปต่อเนื่องไปไม่มีระหว่างไม่มีเว้นว่างเลย เพราะฉะนั้น ชาวพุทธต้องเห็นความสำคัญของสามัคคี

ความสามัคคีของหมู่ชนที่อยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดกำลัง จะทำอะไรก็ทำสำเร็จได้ง่าย นอกจากทำให้เกิดกำลังแล้ว ก็ทำให้แต่ละคนที่อยู่ในหมู่นั้น ได้บรรยากาศที่สบายใจ มีความชื่นอกชื่นใจ

ถ้าอยู่กันแล้วมีความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทกัน แต่ละคนก็จิตใจไม่สบาย ชุ่นมัว เศร้าหมอง อยู่ไม่เป็นสุข ยิ่งชีวิตสงฆ์นี้เน้นเรื่องการพัฒนาทางจิตใจ มีทั้งจิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ก็ยิ่งจำเป็นต้องอยู่กันอย่างไม่มีความแค้นเคืองขัดใจหรือหวาดระแวง ต้องให้จิตใจสบายไม่ชุ่นมัวเศร้าหมอง การพัฒนาจึงจะก้าวไปได้ เพราะฉะนั้น ความสามัคคีจึงสำคัญยิ่ง

ความสามัคคีสร้างบรรยากาศที่ทำให้แต่ละคนอยู่เป็นสุข สามารถชวนชวยทำกิจของตนได้ด้วยความโล่งจิตชื่นใจไร้กังวล

นอกจากนั้น ในเวลาทำ คนอื่นยังมาช่วยอีก เมื่อคนหนึ่งทำอะไรกำลังไม่พอ คนอื่นก็มาช่วย ก็จึงทำได้หรือง่ายไปทุกอย่าง

เพราะฉะนั้น *หนึ่ง* กิจการของหมู่คณะส่วนรวมก็เดินหน้าไปด้วยดี *สอง* หมู่ชนที่อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีก็งดงาม คนภายนอกเห็นเข้าก็เลื่อมใส นอกจากน่าเลื่อมใสแล้ว ยังยำเกรงด้วย หมู่ชนใดมีความสามัคคี คนข้างนอกมา ถ้าจะคิดไม่ดี ก็กลัวเลย แต่ถ้าให้ดี ก็ควรให้ได้ผลในแง่เห็นความงดงาม ให้เกิดความชื่นชม

ไม่ต้องอะไรมาก แค่เพียงว่าสวดมนต์เรียบร้อยพร้อมกัน ใครมาได้ยินก็ชื่นใจแล้ว ทำให้จิตใจเขาปลาบปลื้ม น้อมนำศรัทธาสาธุได้

สาม เมื่อส่วนรวมสามัคคี และส่วนบุคคลแต่ละคนก็อยู่ด้วยความโปร่งโล่งเป็นสุข ก็ทำให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อให้ทุกคนพร้อมจะทำกิจการหน้าที่ของตนๆ เช่นในการฝึกตนให้ก้าวหน้าไปในการเจริญสมาธิ เป็นต้น

สี่ นอกจากสภาพรอบตัวเอื้อให้แต่ละคนทำกิจแล้ว คนอื่นก็มาช่วยเหลืออีกด้วย ก็ดีหมด

สามัคคีมีหลากหลาย จนถึงปัจจัยสามัคคี

ที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญสังฆสามัคคีนั้น อย่างเวลาที่มีการรณการุณนี้ ก็ขอให้นึกไปถึงคำว่า สังฆสามัคคี

ความสามัคคีของสงฆ์ก็โยงไปถึงสามัคคีของหมู่ชนด้วย สังคมประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน ต้องการความสามัคคีนี้ ตั้งแต่ในครอบครัว ในหมู่บ้าน ในสังคม ในประเทศชาติ และในโลก

ลองมองแบบเอาจริง จะเห็นชัดว่า การจะให้สังฆสามัคคีแพร่ไปในโลกตอนนี้จะยาก โลกเดินไปในทางที่แตกสามัคคีมากกว่า แต่มันก็เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องหาทางทำให้เกิดสามัคคี ถ้าโลกไร้สามัคคี มนุษย์ก็อยู่กันไม่เป็นสุข เวลาที่แตกสามัคคีกันหนักนี้ วุ่นแต่ไหน ทุก

คนก็มองเห็นอยู่

สามัคคีนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก พูดกันไม่จบ นอกจากสามัคคีในชุมชน หมู่คนที่เรียกว่าสังฆสามัคคี และเล็กลงมาเรียกว่าคณะสามัคคีแล้ว ก็ยังมีสามัคคีของธรรมชาติ ที่เรียกว่าธรรมสามัคคีอีก

อย่างท่านที่ปฏิบัติธรรม จะปฏิบัติได้สำเร็จต้องมีธรรมสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงของธรรมที่เป็นองค์ประกอบ ซึ่งเราปฏิบัติครบแล้วจึงจะบรรลุผลที่เป็นจุดหมาย

ใครจะบรรลุผลนิพพาน ก็ต้องมีธรรมสามัคคี คือมีองค์มรรค ประชุมประสานกันพร้อมทั้ง ๘ ข้อ ตั้งแต่สัมมาทิฏฐิไปจนถึงสัมมาสมาธิ พอองค์มรรคทั้ง ๘ สามัคคีบรรจบพร้อมกันเมื่อใด ก็บรรลุผลเมื่อใด นั้น ถ้าธรรมะยังไม่สามัคคี ก็ไม่บรรลุ หรืออีกหมวดหนึ่ง คือ โภชณงค์ ๗ ประการ ถ้าโภชณงค์ ๗ พร้อมเมื่อไร ก็ตรัสรู้เมื่อนั้น นี่เรียกว่าธรรมสามัคคี

เพราะฉะนั้น ในการจะบรรลุผลการปฏิบัติอะไรก็ตาม องค์ธรรม ต้องบรรจบพร้อมครบบริบูรณ์

สามัคคีที่น่าสนใจยังมีอีก คือ **ปัจจัยสามัคคี** ได้แก่ความพร้อมของปัจจัย ใครจะทำอะไร ปัจจัยต้องพร้อม ถ้าปัจจัยไม่พร้อม ถึงมีเหตุก็ไม่เกิดผลที่ต้องการ อย่าไปนึกว่ามีแต่เหตุแล้วจะเกิดผลนั้นผลนี้ ปัจจัยต้องพร้อมด้วย เรียกว่าต้องมีปัจจัยสามัคคี

ตัวอย่าง เช่น เราจะปลูกต้นมะม่วงสักต้น โยมบอกว่า ฉันทำเหตุแล้ว คือ เอาเมล็ดมะม่วงไปปลูก ฉันจะได้ต้นมะม่วง นั้นไม่แน่ ถ้าปัจจัยไม่พร้อม มันก็ไม่เกิดเป็นมะม่วงหรอก

เอาเมล็ดมะม่วงไปปลูก จะให้ได้ต้นมะม่วง ก็ต้องมีปัจจัยพร้อมด้วย มีปัจจัยอะไร นอกจากเมล็ดมะม่วงที่ยังดี ยังไม่เสียแล้ว ต้องมีดิน มีน้ำ มีปุ๋ย มีอุณหภูมิพอเหมาะ เป็นต้น ปัจจัยพร้อมเมื่อไรนั้นแหละ ต้นมะม่วงจึงงอกขึ้นมา

ผลทุกอย่างในโลกนี้ก็เช่นเดียวกัน ต้องมีปัจจัยสามัคคี อย่างโยมทำกรรมดี หลายท่านพูดว่าฉันทำดีแล้วไม่เห็นได้ดี โยมเคยสำรวจไหมว่าได้ทำปัจจัยพร้อมหรือเปล่า

เราทำเหตุอย่างเดียว อย่าไปนึกว่าจะได้ผลที่ต้องการ ต้องดูผลเป็นลำดับ ผลของกรรมนั้นโดยตรงเกิดได้ทันที แต่ผลที่ออกไปสู่ความชื่นชมของคนอื่น ผลในการที่สังคมนิยมชมชอบ ผลในแง่ของการได้ผลตอบแทน เป็นต้น เป็นผลต่างด้าน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยจำเพาะด้านนั้นๆ มาประกอบ เมื่อปัจจัยพร้อมแล้วจึงจะเกิดผล ผลก็เกิดตามความพร้อมของปัจจัยนั้นๆ

เพราะฉะนั้น คนที่จะทำกรรมให้ได้ผลดี นอกจากมีความดีแล้ว ต้องเป็นคนที่มีปัญญา เพื่อจะได้มาตรวจสอบปัจจัยที่ตนทำว่า มันพร้อมที่จะให้เกิดผลที่เราต้องการหรือไม่ เมื่อมันไม่พร้อม ขาดตกตรงไหน ก็จะได้ทำให้พร้อมในคราวต่อไป ก็จะปรับปรุงทำกรรมให้เป็นกุศลยิ่งขึ้น ถ้าใช้ภาษาปัจจุบันก็เรียกว่า “พัฒนากรรม”

ถ้ามัวร้องโอดโอยว่าทำกรรมดีแล้วไม่ได้ผลดี อย่างนี้ก็ยาก ก็ไม่ได้ผลอยู่นั้นแหละ เพราะไม่เคยสำรวจตรวจสอบตนเอง เมื่อทำกรรม ก็ต้องมีปัจจัยสามัคคี ให้มีความพร้อมของปัจจัย แล้วผลจึงจะเกิดอย่างที่ต้องการ

อันนี้ก็เป็นตัวอย่าง ให้เห็นว่าสามัคคีนี้สำคัญมาก ทั้งในแง่หมู่ชน

ทั้งในแง่การปฏิบัติธรรม ทั้งในแง่การกระทำกิจการทุกอย่าง ดังที่เรียกว่า ปัจจัยสามัคคีนี้

สามัคคีในหมู่มนุษย์ แม้แต่ฝูงนกยังต้องมี

ที่นี้เรามาเห็นเรื่องสามัคคีในหมู่มนุษย์กันสักหน่อย เพราะเป็นเรื่องใหญ่มาก

คนที่อยู่ร่วมกันตั้งแต่กลุ่มเล็กไปจนกลุ่มใหญ่ต้องมีสามัคคี เริ่มตั้งแต่มีวินัย ที่จะจัดสรรระเบียบความเป็นอยู่ และระบบสังคมให้ดี

เดี๋ยวนี้ก็มีการจัดระเบียบสังคมกัน ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดสามัคคี แต่การจัดระเบียบทางสังคมด้านภายนอกไม่พอ ต้องมีการจัดระเบียบด้านในด้วย โดยมีการพัฒนาจิตใจ เช่น คุณธรรมด้วยพร้อมกันไป ให้สองอย่างมาประสานกัน จึงจะสำเร็จ

เรื่องความสามัคคีในหมู่มนุษย์ ก็อย่างที่ว่าแล้ว มันมีหลายระดับ ตั้งแต่หมู่มนุษย์เล็กๆ อย่างในวัดนี้ไป จนกระทั่งถึงทั้งชาติ ทั้งประเทศ และทั้งโลก

ความสามัคคีก็เกิดจากความพร้อมเพรียง พร้อมใจ และทำกันอย่างเป็นระเบียบของหมู่มนุษย์

ดังที่เคยยกตัวอย่าง เรื่องนกกระจาบ มันพากันไปกินข้าวในนาของชาวนา ชาวนาแค้นหนักว่า มันทำให้เราแย่ จะต้องหาทางจับมันมาลงหม้อแกงให้ได้ แก้กเอาตาข่ายไปดัก เจ้านกฝูงนี้มันก็ติดในตาข่าย

พอดีว่า นกฝูงนี้มีความสามัคคี หัวหน้าเป็นผู้นำที่เก่ง ทำให้ทั้งฝูงทั้งหมดรวมใจกันได้ เจ้านกหัวหน้านี่ก็ให้สัญญาณแก่นกฝูงนี้ทั้งหมดทั้งฝูง

พอนกหัวหน้าฝูงให้สัญญาณขึ้นมาบ๊ีบ นกทั้งฝูงก็บินพร้อมขึ้นพร้อมกัน ฝูงนกก็ยกเอาตาข่ายไปได้ แล้วพร้อมใจกันเอาไปลงบนยอดไม้ พอฝูงนกลงบนยอดไม้ ตาข่ายก็ค้างบนยอดไม้ นกก็รอดไปได้ทั้งหมด ชาว นาดักตาข่ายก็ทีๆ ก็ไม่สำเร็จ นกชนะทุกที

จะเห็นว่า การที่นกสามัคคีนั้น มันต้องมีวินัยด้วย คือการนัดหมาย การปฏิบัติพร้อมเพรียงตามสัญญาณ และทำอะไรพร้อมๆ กัน โดยมีใจ พร้อมกันก่อน

ต่อมาคราวหนึ่ง นกเกิดแตกความสามัคคี มีการเกี่ยงกัน บางตัวว่า คราวที่แล้วข้าออกกำลังมาก แก่ไม่ออกกำลังเลย คราวนี้แกออกแรงบ้าง นะ ข้าจะพัก จะออมกำลังหน่อย ฯลฯ

นกเกี่ยงกันไปกันมา พอหัวหน้าให้สัญญาณ ทีนี้ไม่พร้อมแล้ว ตาข่าย ก็ไม่ขึ้น ชาวนาเลยสบาย มารวตาข่ายเก็บนกเหล่านี้ไปลงหม้อแกงหมด เลย นี่คือสังฆเภท การแตกสามัคคี นิทานอย่างนี้มีมากในชาดก

หมูกินเลือดได้ เมื่อหมูร่วมใจสามัคคี

อีกเรื่องหนึ่ง หมูก็เอาชนะเลือดได้ ถ้ามีความสามัคคี เรื่องนี้เล่าสั้นๆ ก็แล้วกัน

ธรรมดาหมูนั้นกลัวเลือด แล้วมันก็เป็นเหยื่อเป็นอาหารของเลือด มี เรื่องเล่าไว้ในชาดกว่า มีช่างไม้คนหนึ่ง วันหนึ่งไปในป่า เจอลูกหมูป่าตัว หนึ่งตกหลุมติดอยู่ ไปไม่ได้ แกก็เลยเอาเจ้าลูกหมูตัวนั้นมาเลี้ยง เพราะ เลี้ยงมาตั้งแต่เล็ก มันก็เลยเชื่อง

เจ้าลูกหมูตัวนั้นฉลาด พอโตขึ้นมา มันก็ช่วยงานช่างไม้ เวลาช่างไม้ เลื่อยไม้ ไล่ไม้ มันก็เอปากช่วยคาบไม้ให้ พลิกไม้ไปทางโน้นทางนี้ ช่วย

ให้ช่างไม้ทำงานได้สะดวก

ต่อมานายช่างไม้ได้คิดว่า เอ... ไอ้เจ้าหมูนี่มันอยู่กับเรา เกิดมีใครชอบใจ มาเอาไปฆ่า ไปแกงกินเสีย มันก็จะเคราะห์ร้าย เราก็อาจจะดูแลได้ไม่ทั่วถึง ทางที่ดีเราเอามันไปปล่อยในป่าดีกว่า

ตกลง นายช่างไม้ก็เอาเจ้าหมูตัวนี้ซึ่งโตแล้วไปปล่อยในป่า พอไปอยู่ป่า เจ้าหมูตัวนี้ฉลาดหาที่กินที่อยู่ของมัน ก็ไปเจอที่หนึ่งซึ่งมีหมูอยู่กันมาก ใช้ภาษาโบราณว่า มีหมูอยู่กันคลาคล่ำ และเห็นว่าเป็นที่เหมาะอาหารก็ฝรั่งพร้อมบริบูรณ์ ก็เลยไปอยู่ด้วย

พอไปอยู่ ก็ได้รู้จักกับหมูตัวอื่นๆ ก็ไปพูดทักทายกับหมูทั้งหลายว่า ที่นี้ดีนะ น้ำรินนมย่นะ

เจ้าหมูอื่นก็บอกว่า มันก็น้ำรินนมย่นอยู่หรอก แต่มันมีภัยอันตรายนะ เจ้าหมูใหม่ก็บอกว่า ข้าเห็นแกก็พอจะรู้ว่า น่าจะมีภัย เพราะว่า ขนาดอาหารดี ถิ่นที่อยู่ดีอย่างนี้ ตัวแกยังไม่ค่อยมีเนื้อมีหนังเท่าใดเลย แสดงว่าคงกลัวอะไรอยู่ เมื่อใจไม่ดี มีความหวาดกลัว ก็เลยซุบซิดกันไปหมดแล้วภัยอะไรละที่ว่ามี

หมูเจ้าถิ่นก็เล่าว่า ที่นี้มีเสือ มันมากินพวกเราเรื่อยเลย ทำให้พวกเราอยู่ไม่เป็นสุข พอเข้าขึ้นก็มาจับเอาหมูไปตัวหนึ่ง พอมาที่ หมูก็แตกตื่นวิ่งหนีกัน ตัวไหนหนีไม่ทัน เสือมันจับได้ มันก็เอาไปกิน เสือกินหมูไปทุกวันๆ หมูจึงอยู่กันอย่างไม่เป็นสุข

หมูใหม่ก็ถามว่า เสือมีกี่ตัว หมูเจ้าถิ่นตอบว่ามีตัวเดียวแหละ ถ้ามว่าแล้วพวกเราที่ตั้งเยอะเยะหลายสิบหลายร้อย ทำไมสู้เขาไม่ได้ ตอบว่า เสือมันเก่งนี่ ก็สู้ไม่ได้ หมูใหม่บอกว่า ต้องสู้ได้ มาเตรียมตัวกัน

เจ้าหมูใหม่ก็บอกวิธีการสู้ด้วยยุทธวิธี นี่หมูก็มียุทธวิธีเหมือนกัน

หมูกิจจัดกระบวนการทั่วๆ โดยจัดกองหมูเป็นชั้นๆ ให้พวกหมูที่มีเชี่ยวชาญชุดหลุม

บริเวณนั้นเป็นเขามีสอดหินด้วย ตรงสอดหินที่หนึ่งซึ่งเจ้าหมูใหม่จะขึ้นไปอยู่ มันก็ให้ชุดหลุมหลังสอดหินแห่งนั้นหนึ่งหลุม เป็นหลุมที่ขึ้นง่าย แต่ด้านหน้าให้ชุดหลุมใหญ่ ที่ตกลงมาบนสอดแล้วจะไถลลงไปและจะขึ้นไม่ได้

เมื่อเตรียมการเสร็จแล้ว ก็บอกให้เข้าประจำที่ เจ้าหมูใหม่ก็ขึ้นไปอยู่บนสอดหิน

เสื่อมา นึกว่าหมูพอเห็นเสื่อ ก็จะแตกตื่นหนีกระเจิงไป แต่คราวนี้หมูไม่หนี

เจ้าหมูใหม่สอนพวกหมูเจ้าถิ่นไว้ว่า เสื่อทำอะไร เราทำอย่างนั้นบ้าง ตอนแรก เสื่อมันจ้องถ่มงตาเข้ามา พวกหมูก็จ้องถ่มงตาเสื่อบ้าง เสื่อหายใจพืดใหญ่ พวกหมูก็หายใจพืดใหญ่บ้าง ขอบกัย เจ้าเสื่อถ่ายปัสสาวะ พวกหมูก็ถ่ายปัสสาวะบ้าง เป็นกิริยาของสัตว์ที่จะต่อสู้ ปรากฏว่า ทำไปทำมา เจ้าเสื่อชักจะครั่นคร้าม ไปๆ มาๆ ก็เลยถอย

ที่นี้ที่ทางผ่าน มีดาบสขี้โกงตนหนึ่งตั้งอาศรมอยู่ เจ้าดาบสขี้โกงเคยได้เศษอาหารจากเสื่อตัวนี้ พอเสื่อกินเหลือ ดาบสตนนี้ก็พลอยได้กินเนื้อหมูด้วย

วันนั้น พอเห็นเสื่อมา ไม่เห็นมีหมูมาด้วย และดูหน้าตาเสื่อไม่ค่อยผ่องใส ทำทางไม่สง่า ดาบสจึงถามเจ้าเสื่อว่าทำไมเป็นอย่างนี้ละ เจ้าเสื่อก็เล่าให้ฟัง ดาบสขี้โกงก็เลยบอกว่า ไปกลัวมันทำไม พอคำรามแล้วก็ปรี่เข้าไปเลย พวกมันก็จะแตกกระจัดกระจายไปเอง

เจ้าเสื่อได้กำลังใจ ก็กลับไปใหม่ เข้าไปตั้งท่า จ้องถ่มงตึงแล้ว

คำราม พอคำรามแล้วก็กระโดดเลย ฟุ้งเข้าไปหาหมูตัวที่อยู่บนโซดหิน

เจ้าหมูของช่างไม้เตรียมตัวพร้อมอยู่แล้ว ก็หลบลงไปหลุมข้างหลัง เจ้าเสือฟุ้งทยานมาอย่างแรง ยิ่งตัวไม่ได้ ก็เผลอตกลงไปในหลุมข้างหน้า ซึ่งเป็นหลุมลึกที่ขึ้นไม้ได้ เจ้าเสือก็ติดหลุม พวกหมูก็เลยมากินเสือ

แทนที่เสือจะกินหมู แต่คราวนี้หมูกินเสือ พวกหมูบอกว่าไม่เคยกินเนื้อเสือเลย มันจะอร่อยแค่ไหนนะ เลยมารุมกินกันใหญ่

เสร็จแล้วหมูใหม่ก็บอกว่า ที่นี้พวกเราคงสบายแล้วนะ ศัตรูตัวร้ายหมดไปแล้ว

พวกหมูทั้งหลายก็บอกว่า หมอตะไรล่ะ ยังมีตัววางแผนอยู่โน่นไง ก็คือดาบสโง่งนั่นแหละ เสือตัวนี้ไปแล้วก็จริง แต่เดี๋ยวดาบสนั้นก็ไปเอาเสืออื่นมาอีก ลีบตัวก็ยังได้ เพราะฉะนั้นเราต้องไปจัดการกับดาบส

ว่าอย่างนั้นแล้ว กองทัพหมูก็พากันไปหาดาบส ดาบสก็...เอ๊ะ อะไรรกันนี้ โอโฮ! นี่แสดงว่าเสือคงต้องตายแล้ว ดาบสเลยหนีขึ้นต้นไม้

พอดาบสหนีขึ้นต้นไม้ พวกหมูก็เอาเขี้ยวที่คมขูดรากต้นไม้ จนกระทั่งต้นไม้โค่นลงมา หมูทั้งหลายก็เลยกินดาบสนั้นเข้าไปด้วยหมดเลย

นี่เป็นเรื่องชาดกที่แสดงให้เห็นว่า ความสามัคคีทำให้หมูกินเสือได้ หมูชนะเสือด้วยความสามัคคี

นี่เป็นเรื่องชาดกที่ควรเอามาเล่าให้เด็กฟัง เพื่อให้ซึ่งใจและมั่นในความสามัคคี

หลักการสร้างความสามัคคี

ความสามัคคีของหมู่ชนเป็นเรื่องสำคัญ ทำให้คนมีกำลังแรง ถ้าคนในชาติไม่มีความสามัคคี ทำอะไรไม่พร้อมเพรียงกัน คนนี้พูดอย่างหนึ่ง คนนั้นพูดอย่างหนึ่ง มัวแต่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ก็หมดกำลัง

หนึ่งบวกหนึ่ง เป็นสอง หนึ่งลบหนึ่ง ก็เป็นศูนย์ คนไทยเราถ้าไม่มีความสามัคคี สมมติว่ามี ๖๐ ล้าน เป็นฝ่ายละ ๓๐ ล้าน ลบกันก็เหลือศูนย์ แต่ถ้าบวกกันก็ได้ครบ ๖๐ เพราะฉะนั้น ต้องมีความสามัคคี

ความสามัคคีเป็นพลัง และทั้งเป็นบรรยากาศให้เกิดความสุข ความร่มเย็น และความงดงามความดีทั้งหลาย เป็นเรื่องซึ่งชูกำลังใจ

บอกแล้วว่า ความสามัคคีนั้น เกิดจาก *หนึ่ง* วินัย การรู้จักจัดสรรระเบียบชีวิต จัดวางระบบสังคม ให้พร้อมพร้อมสม่ำเสมอเรียบร้อยดี ต่อจากนั้น *สอง* มีความสามัคคีด้วยจิตใจที่มีความรักใคร่ไมตรี

ท่านจึงแยกสามัคคีเป็น

๑. กายสามัคคี ความพร้อมเพรียงทางกาย

๒. จิตสามัคคี ความพร้อมเพรียงทางจิตใจ

กายสามัคคีสำเร็จด้วยวินัย คือการจัดตั้งวางระเบียบระบบ เป็นต้น และอาศัยวัฒนธรรมประเพณี

อย่างญาติโยม ก็อาศัยวัฒนธรรม ประเพณี พอมีงานบุญกุศลขึ้น ก็มาพร้อมกัน เกิดกายสามัคคี และในเวลานั้น ใจก็โน้มไปในบุญกุศลเหมือนกัน ใจก็เกิดจิตสามัคคี เลยได้สามัคคีทั้งสองอย่าง ก็ขอให้เรามีทั้งกายสามัคคีและจิตสามัคคี

จิตสามัคคีต้องอาศัยธรรมะมาช่วย ก็เลยอยากพูดถึงหลักธรรมที่

ทำให้เกิดความสามัคคี

หลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี พระพุทธเจ้าตรัสไว้หลายชั้น
วันนี้มาพูดเป็นเนื้อหาธรรมะกันนิดหน่อย

หลักธรรมใหญ่ที่ยึดเหนี่ยวสังคมาไว้ในสามัคคี

หลักธรรมชั้นที่หนึ่ง ที่ทำให้เกิดความสามัคคี ก็คือ การสงเคราะห์กัน
มนุษย์เราอยู่ร่วมกันในสังคมา ก็ต้องมีการสงเคราะห์ การสงเคราะห์
นั้น โดยเนื้อหาสาระที่แท้แปลว่า ยึดเหนี่ยวน้ำใจกันไว้

สงเคราะห์ ไม่ใช่แค่ว่าทางกายเอาของไปให้กันเฉยๆ สงเคราะห์มี
ความหมายลึกกลงไปในจิตใจ แปลว่ายึดเหนี่ยวจิตใจ

“สงเคราะห์” เป็นคำตรงข้ามกับ “วิเคราะห์”

วิเคราะห์ แปลว่าแยกแยะ เราเอาอะไรมา แล้วจับแยกออกๆ เรียก
ว่า วิเคราะห์

ที่นี้ ถ้าจับมารวมกัน ท่านเรียกว่า สังเคราะห์ หรือสงเคราะห์ ก็ได้
อันเดียวกัน แต่พอมาใช้ในภาษาไทย ก็มีการบัญญัติความหมายที่ทำให้
ต่างกันไป เช่น สังเคราะห์ในทางเคมี เป็นต้น ในที่นี้อย่าไปถือ ก็คือศัพท์
เดียวกันนั่นแหละ แปลว่า เอามารวมกัน ประสานกัน ผืนึกผนวกกัน

คนเราต้องมีการสงเคราะห์ยึดเหนี่ยวจิตใจกัน ซึ่งประสานตั้งแต่ทาง
กายในด้านรูปธรรมด้วย

หลักการสงเคราะห์นี้เรียกว่า **สังคหวัตถุ** มี ๔ ประการ ะไรบ้าง

๑. ทาน การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน

คนเราแต่ละคนจำเป็นต้องอาศัยวัตถุยังชีพ เริ่มด้วยปัจจัย ๔ เมื่อ
เป็นเช่นนี้ ก็บังคับให้แต่ละคนต้องแสวงหา ทำการทำงาน หาเงินหาทอง

ในเมื่อแต่ละคนคิดหาเงินหาทอง หาบจับจ่าย ๔ เข้ามาให้แก่ตัว คิดอยู่ทางเดียวบ่อยเข้าๆ ต่อมาก็หุนความโลภให้พอกหนาขึ้นๆ อยากจะไ้ได้มากขึ้นๆ แล้วพอไ้ได้มาก ก็อยากไ้ได้มากยิ่งขึ้นไป คิดแต่จะไ้ได้จะเอาๆๆ พอเป็นอย่างนี้ จิตใจก็คับแคบลง หาทางแก่งแย่งชิงกัน แล้วก็ขัดแย้งทะเลาะวิวาทกัน ทำให้เดือดร้อน อยู่กันไม่เป็นสุข สามัคคีก็เกิดไม่ได้

พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนว่า เบื้องแรก ท่านอยู่ในโลก เมื่อพึ่งพาอาศัยวัตถุ ต้องแสวงหาวัตถุ ก็อย่ามัวคิดแต่จะไ้ได้จะเอาอย่างเดียว ควรคิดให้ด้วย

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนหลักเรื่อง “ทาน” ขึ้นมาก่อน

ทาน ก็คือการให้ การแบ่งปัน เพื่อเผื่อกัน คนที่เขาดี้อยโอกาส ขาดกำลังความสามารถ ไม่มีทางไป เมื่อเราไปเผื่อแบ่งปันให้ เขาก็จะได้อยู่ไ้ และมีเครื่องอาศัยที่จะตั้งตัวขึ้นไ้ต่อไป นี่คือให้ชั้นพื้นฐาน

ทานนี้ ให้ด้วยเมตตา คือ เขาอยู่เป็นปกติดี เรามีนำใจ จะแสดงความรัก ความปรารถนาดี ก็ให้ ก็มี

ให้ด้วยกรุณา คือ เมื่อเขาขาดแคลน หรือตกทุกข์ไ้ไ้ยาก จะช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์ จึงให้ ก็มี

ให้ด้วยมุทิตา คือ เห็นเขาทำความดีทำเรื่องสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ จะสนับสนุน ก็ไปให้ ก็มี

นี่คือทาน การให้ ๓ แบบ จะเห็นว่า นี่ก็หนึ่งละ เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติซึ่งโยงไปหาธรรมที่เป็นคุณสมบัติในจิตใจ คือจะให้ ก็ต้องมีเมตตา กรุณา มุทิตา ซึ่งเป็นคุณธรรมประจำใจ ในชุด พรหมวิหาร ๔ ที่เราสอนกันมาก

ที่ว่านั่นแค่ชื้อทาน แต่คุณธรรมในใจชุดพรหมวิหารนั้น จะ

แสดงออกทุกด้าน สำเร็จผลครบบริบูรณ์ ต้องมาออกที่ สังคหัตถุ ๔ นี้ ทั้งชุด

นอกจากนั้น เมื่อมาแสดงออกที่สังคหัตถุ ๔ แล้ว ก็จะไม่มีการตำหนิได้ว่า คุณดีแต่พูดว่า เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ไม่เห็นทำอะไรออกมา ตอนนี้จะออกมาเป็นกิจกรรมกันเห็นชัดๆ

เมื่อคืนนี้ ได้พูดมาถึงสังคหัตถุข้อ ๑ คือทาน ให้วัตถุกัน หรือจะให้ความรู้ ให้วิทยา ก็ได้ ที่นี้ก็ต่อไป

๒. ปิยวาจา วาจาน่ารัก พูดด้วยใจรัก

พูดดีด้วยเมตตา คือ เวลาอยู่กับตามปกติ ก็พูดด้วยความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรีจิตมิตรภาพ

พูดดีด้วยกรุณา คือ เวลาเขาตกทุกข์ได้ร้อนก็ปลอบโยนให้กำลังใจ พูดแนะนำบอกวิธีแก้ปัญหา

พูดดีด้วยมุทิตา คือ เวลาเขาทำอะไรดีงาม ถูกต้อง น่ายกย่อง ก็พูดส่งเสริม อย่างพ่อแม่เห็นลูกทำดี ประสบความสำเร็จ ก็พูดให้กำลังใจส่งเสริม

นี่คือปิยวาจา ที่แสดงออกจากพรหมวิหาร ๔

๓. ถัดถจริยา บำเพ็ญประโยชน์

หมายความว่า ทำประโยชน์แก่เขา ด้วยกำลังความสามารถของตน เรามีกำลังกายก็ตาม กำลังสติปัญญา ก็ตาม กำลังคุณความดีงามก็ตาม ก็เอามาช่วยทำประโยชน์แก่ผู้อื่น

ช่วยด้วยเมตตา คือ ในยามปกติ เขาทำอะไรก็ชวนช่วยช่วยเหลือ เช่น เดินไปด้วยกัน เขาหิวของหลายชิ้น เรามือเปล่า ก็แบ่งมาช่วยถือ เห็นเขามาพบกันยืนคุยอยู่ ก็ช่วยเอาก๋วยเตี๋ยวให้หนึ่ง

ช่วยด้วยกรุณา คือ ในยามเขาทุกข์ยากเดือดร้อน ก็ช่วยเขาให้พ้นทุกข์ เช่น ช่วยคนตกน้ำ ช่วยคนติดไฟไหม้ คนแก่คนเฒ่าเขาเข้าไม่ดี จะลุกจะเดินลำบาก ก็ไปช่วย ไปพยุง จูงคนพิการข้ามถนน ฯลฯ

ช่วยด้วยมุกิตา คือ ยามเขาทำความดี อย่างมาทำบุญที่วัด สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทำถนนสาธารณะ ก็ไปช่วย ส่งเสริมการทำความดี ทำประโยชน์ต่างๆ

๔. **สมานัตตตา** มีตนเสมอ เอาตัวเข้าสมาน เข้าร่วมอย่างเสมอภาค คราวนี้เข้าถึงตัวกันเลย คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ *ยามสุข* สุขร่วมด้วย *ยามทุกข์* ไม่ทิ้งกัน มีปัญหาที่ร่วมช่วยแก้ไข *ยามปกติ* ก็เสมอหน้า ไม่ดูถูกดูหมิ่นไม่เหยียดหยามกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่เลือกที่รักผลักที่ชัง มีความเสมอภาค ตั้งมั่นในอุเบกขา มีจิตใจเป็นธรรม

สังคหัตถุ ๔ ประการนี้ เป็นหลักสำคัญที่จะรักษาสังคมไว้ได้ สังคมของเราจะตั้งอยู่ในสามัคคี มั่นคง มีเอกภาพ ต้องมีสังคหัตถุตั้งแต่ในครอบครัว

แต่ในครอบครัว ถ้าพ่อแม่ไม่มีสังคหัตถุ ก็บ้านแตก ครอบครัวแยกอยู่ไม่ได้ พ่อแม่ต้องมี ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา จนถึงสมานัตตตา ที่ร่วมสุขร่วมทุกข์กับลูก มีความเป็นธรรมต่อลูกเสมอหน้า เป็นต้น

หลักธรรมสำคัญที่สร้างสรรค์ประชาสามัคคี

พูดไปหมวดหนึ่งแล้ว ทีนี้ ลึกเข้าไปอีก พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักความสามัคคีให้แก่สงฆ์

สงฆ์ที่จะมีความสามัคคี อยู่กันดีได้ มีใจถึงกัน ต้องมีหลักธรรมผูกใจกันไว้ ทำให้ระลึกถึงกัน

ตอนนี้ ถ้ามีเด็กนักเรียนมา ต้องทนายปัญหา ถามว่า หลักธรรมที่พระพุทธรเจ้าสอนไว้ เพื่อให้เกิดความสามัคคี ในหมู่ชนที่เป็นประชาธิปไตย เรียกว่าอะไรเอ่ย

ตอบว่า คือหลักสาราณียธรรม ๖

สังคมของเราถือกันว่าเป็นสังคมประชาธิปไตย แต่มักพูดกันอยู่แค่เรื่องรูปแบบ เรื่องระเบียบ เรื่องกฎกติกา ซึ่งแม้จะสำคัญ ก็เป็นเพียงด้านเดียว เราไม่ค่อยพูดกันถึงเนื้อหาสาระทางนามธรรม

เอาง่ายๆ บางทีก็พูดกันจนชาวบ้านเข้าใจว่า แค่เลือกตั้งก็เป็นประชาธิปไตยพอแล้ว หนักกว่านั้น ไม่ได้คิดกันให้จริงจังว่า ถ้าเลือก(ส)ตังค์ ยังจะถือเป็นการเลือกตั้งได้ไหม และเลือก(ส)ตังค์นั้นจะคุ้มหรือไม่กับการทำลายประชากรให้เสียนิสัยเสื่อมคุณภาพในระยะยาว

ในด้านนามธรรม ถ้าเราไม่มีคุณธรรม จะเกิดความสามัคคี เป็นสังคมประชาธิปไตยที่ดีได้อย่างไร ถ้าเป็นประชาธิปไตยแบบแย่งชิงกัน ก็อ่อนแอ แล้วก็ไปไม่ไกล

สังคมประชาธิปไตย ต้องเป็นสังคมที่มีความพร้อมเพียงสามัคคี เพราะว่าหลักการสำคัญของสังคมประชาธิปไตยนั้น คือ การจัดสรรให้หมู่มนุษย์ในสังคมนั้น อยู่กันด้วยดีมีความสุข ซึ่งจะเอื้อโอกาสให้ทุกคนที่ร่วมอยู่ในสังคมนั้น นอกจากอยู่ดีมีสุข และทำกิจการต่างๆ ได้ด้วยดีแล้ว ที่สำคัญยิ่งก็คือ จะได้สามารถพัฒนาชีวิตของตนได้ดีที่สุด

ที่นี่ ถ้ามีวุ่นวายกับเรื่องจุกจิกไร้สาระ ชัดแย้งทะเลาะกันในเรื่องไม่เป็นแก่นสาร เช่นเรื่องแย่งชิงผลประโยชน์ ก็สูญเสียเวลาเปล่า ทุกคนก็

เดือดร้อน คุณประโยชน์ของการมีสังคมประชาธิปไตยก็ไม่เกิดขึ้น ท่านจึงให้มีหลัก**สาราณียธรรม ๖** ประการ คือ

๑. เมตตากายกรรม จะทำอะไรก็ทำด้วยเมตตา หมายความว่า ทำการต่างๆ ที่เป็นการเกื้อกูล ร่วมมือ สร้างสรรค์ ด้วยความหวังดีปรารถนาดี ไม่ได้คิดเคียดแค้น ไม่ได้คิดแกล้าง อยู่ด้วยกัน ก็คิดแต่จะทำดี ทำประโยชน์แก่กัน และร่วมกันทำประโยชน์

๒. เมตตาวจีกรรม พุดอะไรก็พูดด้วยเมตตา สุภาพ มีไมตรี สันทนา เจรจา แนะนำด้วยใจหวังดี เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของเขา แม้เขาจะทำผิดอะไร ก็พูดด้วยเมตตา ช่วยหาทางแก้ไข ไม่ใช่ตั้งใจพูดเพื่อแกล้าง เพื่อข่มขี้ เพื่อจะทำร้าย ที่จะทำให้หุนววย ทำให้แตกแยกกัน

๓. เมตตามโนกรรม คิดอะไรก็คิดด้วยเมตตา นึกถึงกันด้วยปรารถนาดี ตั้งใจดี อยากให้เขามีความสุข มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส

๔. สาธารณโภคี แบ่งปันลาภที่ได้มาโดยชอบธรรม ลาภคือผลประโยชน์ ตรงนี้สำคัญไม่น้อย อย่างพระสงฆ์ แม้จะเป็นหมู่ชนที่นับว่าใช้วัตถุน้อยที่สุดแล้ว ถ้าไม่มีความเสมอภาคในเรื่องลาภ ก็ยังเกิดปัญหา

อย่างเช่นพระภิกษุเทศก์ คือพระผู้มีหน้าที่จัดแจกอาหาร ที่สมัยนี้เกี่ยวกับเรื่องการจัดพระรับกิจนิมนต์ไปงานต่างๆ ถ้าจัดอย่างไม่เสมอภาค ไม่ยุติธรรม ไม่สม่ำเสมอ พระสงฆ์ก็ยังแตกสามัคคีได้ จะพูดไปยถึงสังคมญาติโยมที่ต้องอาศัยวัตถุมาก ถ้าไม่มีความเสมอภาค ไม่มีความเป็นธรรมในเรื่องลาภ เรื่องผลประโยชน์ ก็จะยุ่งหุนววยมาก

ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสข้อที่ ๔ คือ แบ่งปันลาภที่ได้มาโดย

ชอบธรรม แล้วก็ฝึกคนให้ไม่มัวคิดเอาแต่ตัว ให้คิดถึงคนอื่นบ้าง ให้คนอื่นมีส่วนร่วม จนกระทั่งเป็นพระโสดาบัน ก็เป็นสาธารณโมคคิทัส ของข้าพเจ้า ใครต้องการกฐิน ก็กินเถิด

๕. ศีลสามัญญา มีศีลเสมอกัน มีความประพฤติ มีวินัยเสมอกัน ถ้ามีความประพฤติ มีวินัยไม่เสมอกัน ไม่อยู่ในระเบียบวินัยของส่วนรวม ลักลั่นกัน ตั้งกติกาแล้วไม่เคารพ คนนี้คอยละเมิดกฎ ไม่ชำระอกสังคัมไปไม่รอด เพราะฉะนั้น จะต้องมีศีลเสมอกัน มีความเคารพในกฎเกณฑ์ กติกา ตั้งอยู่ในวินัย มีความประพฤติดีเสมอกัน

เหมือนอย่างพระ ถ้าประพฤติไม่เสมอกัน เดียวก็แตกแยก องค์กรนั้น ระวังองค์กรนั้น องค์กรนั้นประพฤติไม่ดี หมู่คณะรังเกียจ ในที่สุดก็อาจจะสังฆเภท ถ้าไม่ถึงสังฆเภทก็ร้างฉานไป

๖. ทิฏฐิสามัญญา มีทิฏฐิเสมอกัน คือ ยึดถือในหลักการใหญ่อันเดียวกัน เหมือนอย่างพระสงฆ์ ก็ต้องถือหลักการของพระพุทธศาสนา เช่น หลักการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพานอันเดียวกัน ถ้าไม่นั้นก็แตกสามัคคี วุ่นวาย มัวทะเลาะกัน ไม่เป็นอันปฏิบัติธรรม

สังคัมประชาธิปไตย ก็ต้องยอมรับและยึดถือหลักการประชาธิปไตยเป็นอันเดียวกัน

ถ้าหากไม่มีหลักการที่จะยึดถือเป็นอันเดียวกัน เดียวก็แตกแยก ทะเลาะวิวาท อย่างสังคัมของพวกที่ถือประชาธิปไตย พอมีพวกถือสังคัมนิยมคอมมิวนิสต์ ก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ถึงกับรบกันเป็นสงคราม หรือแค่ระแวงกันว่าจะเป็นเผด็จการ ก็จะเอากันตาย

ทิฏฐินี้เป็นเรื่องใหญ่ ทำให้การแตกแยกฝังลึกร้างฉานอย่างรุนแรง

และยาวนาน ยึดเยื้อมากที่สุด ฉะนั้น จึงต้องมีทิวฏฐิสัมมัตตา คือสังคม ต้องมีหลักการใหญ่ที่ยึดถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ถ้ายึดถือหลักการใหญ่เดียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวแล้ว สังคมก็สามัคคี โดยเฉพาะถ้าสังคมใดมีจุดหมายร่วมเป็นหนึ่งเดียว ก็จะรวมใจคนให้เกิดพลังเข้มแข็ง และจะเดินหน้าพุ่งไปสู่เป้าหมาย สังคมจะก้าวไปอย่างมั่นคงเข้มแข็งที่สุด และจะประสบความสำเร็จ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ขาดจุดหมายร่วม ไม่มีจุดหมายร่วมที่จะรวมคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และให้กำลังเข้มแข็ง เรื่องนี้ จะต้องแก้ไขให้ได้

สารานุกรมธรรม ๖ ประการนี้ พระต้องสำรวจตัวเองในชีวิตสงฆ์ ก็ขอให้ญาติโยมสำรวจสังคมของตัวเองด้วย ขอให้เอามาใช้สำรวจสังคมไทยเราทั้งหมด

โลกไร้พรหมแดน ต้องมีสามัคคีที่สากล

หลักธรรมสำคัญๆ ที่ควรเอามาปฏิบัติ ยังมีอีก โดยเฉพาะในยุคนี้ ที่ว่าเป็นโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรหมแดน มนุษย์จะต้องมีความสามัคคีกว้างออกไป จนถึงขั้นเป็นสากล

ดังที่บอกแล้ว สามัคคีมีหลายระดับ ขยายไปจนถึงระดับโลก ทำอย่างไรจะให้โลกมีความสามัคคี จะได้อยู่กันอย่างมีสันติภาพ มีสันติสุข

คำตอบคือ ทั้งโลกต้องมีความเป็นสากลที่ร่วมกัน ที่จะทำให้ไม่ทะเลาะวิวาท คือ คนทั้งโลกต้องถือหลักการแห่งความเป็นสากล ๓ อย่าง

แต่เมื่อเอาหลักความเป็นสากล ๓ อย่างนั้น มาตรวจสอบดู ก็เห็นชัดเลยว่า โลกนี้ขาดไว้ มันจึงไปไม่รอด

โยมลองดูก็แล้วกันว่า ที่ทะเลาะกันอยู่ทุกวันนี้ เป็นเพราะขาด*ความเป็นสากล ๓* ประการนี้หรือเปล่า

ความเป็นสากลที่ ๑ คือ เมตตาที่เป็นสากล มีความรัก ความปรารถนาดีอย่างสากล ที่เรียกว่า “อัปมัถฺญา” แปลว่า ไม่มีประมาณ ไม่มีขอบเขต หมายความว่า รักทั่วไป ไม่จำกัดว่าต้องเป็นพวกนี้กลุ่มนี้เท่านั้น ฉันจึงจะรัก พวกกลุ่มไหน ฉันเกลียด ต้องรักเพื่อนมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหมด เป็นความรักด้วยเมตตาที่ไม่มีประมาณ ไม่จำกัดแบ่งแยก

ความเป็นสากลที่ ๒ คือ สัจธรรมหรือความจริงที่เป็นสากล หมายความว่า ความจริงต้องเป็นเช่นนั้นเหมือนกันหมด ไม่ว่าจะไปใช้ใน ประเทศไหน แก่นชาติไหน ศาสนาไหน ก็ต้องเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ถ้าถือว่า ทำดีได้ผลดี ทำชั่วได้ผลชั่ว ก็ต้องเสมอกันทุกคนทุกคน ไม่ใช่ ว่า คนพวกนี้ไม่นับถือฉัน มันทำดี ก็ไม่ไปสวรรค์ พวกนี้ถึงจะทำดี แต่ มันไม่เชื่อฉัน ก็ต้องไปนรก อย่างนี้ความจริงไม่เป็นสากล

ความจริงต้องสากล ใช้ได้ทุกแห่งทุกเมื่อแก่ทุกคนเสมอหน้า ทำดี ผลต้องดี ทำชั่วผลต้องชั่ว เป็นกลางๆ เป็นไปตามเหตุปัจจัย อย่างนี้เป็นสากลในแง่สัจธรรม คือความจริงที่เป็นสากล

ความเป็นสากลที่ ๓ คือ ความเป็นมนุษย์ที่สากล มองมนุษย์เป็นคนเหมือนกันหมด ไม่แบ่งแยกว่าเป็นกลุ่มชนไหน เชื้อชาติไหน ศาสนาไหน ทุกคนเป็นคนเหมือนกัน การทำร้ายคนอื่นไม่ดีทั้งนั้น

อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า มนุษย์ทุกคน ลัทธิทุกตัว รักชีวิตของตน หวาดกลัวต่อความตาย รักสุขเกลียดทุกข์ทั้งนั้น ไม่ควรฆ่ากัน ไม่

ควรเบียดเบียนกัน อันนี้เป็นหลักความจริงที่เป็นกลาง ไม่จำกัดแบ่งแยก ไม่เชื่อว่ามนุษย์พวกนี้นับถืออย่างนี้ ชำแล้วบาป ถ้าเป็นมนุษย์พวกโน้น นับถืออย่างโน้น ชำไม่บาป อย่างนี้ก็จบ สามัคคีไม่มา สันติไม่มี

ความเป็นสากล ๓ อย่างนี้ ปัจจุบันหาได้ใหม่ในโลกนี้ แน่แน่นอนว่า พระพุทธศาสนาสอนความเป็นสากล ๓ ประการนี้ และยืนยันว่า ถ้าโลก ไม่สามารถถือความเป็นสากล ๓ ประการนี้ โลกก็ไม่มีทางสงบสุข ไม่อาจถึงสันติภาพ ต้องเบียดเบียนกันเรื่อยไป

โลกจะสากลได้อย่างไร เมื่อใจคนยังคิดกีดกัน

เรื่องไม่จบ ยังมีต่อไปอีก เพราะความสามัคคีนี้เรื่องใหญ่ ความเจริญไปไกลถึงกันทั้งโลกแล้ว คนต้องพัฒนาให้ทัน อารยธรรมเป็นโลกาภิวัตน์ คนก็ต้องมีใจอารยะไร้พรมแดน

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนคนให้พัฒนาจนถึงขั้นเป็นอริยะ คือเป็นอารยชนที่แท้ อริยชนขั้นต้นสุดก็คือ พระโสดาบัน

ความเป็นโสดาบันมีเกณฑ์วัดหลายอย่าง เกณฑ์อย่างหนึ่งคือ ไม่มี มัจฉริยะ ๕ ประการ

“มัจฉริยะ” แปลว่า ความตระหนี่ ความหวงแหนกีดกัน ในหมู่ มนุษย์ มีอยู่ ๕ ประการ ซึ่งต้องแก้ไขให้ได้ ถ้าแก้ไขไม่ได้ คนก็ยังมีใจคับแคบ สามัคคีที่แท้จริงก็ไม่มีได้ โลกก็ไม่มีทางสงบ

มองดูซิ ในโลกนี้ หמדหรือยัง ความตระหนี่หวงแหนกีดกัน คือ มัจฉริยะ ๕ ประการ ต่อไปนี้

๑. อาวาสมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันในเรื่องที่อยู่อาศัย เช่น ประเทศนี้ ดินแดนนี้เป็นของข้า แก่เข้ามาไม่ได้ อันนี้เป็นข้อหนึ่ง เรื่องนี้

ยากนะญาติโยม ไม่ใช่ง่ายหรอก แต่มันเป็นความจริงว่า ถ้ามนุษย์ยัง หวงแหนกีดกันกันอยู่ เพื่อแผ่กันไม่ได้ ก็ไม่มีทางพบสันติสุข

๒. กุลมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันในเรื่องพงศ์เผ่าเหล่ากอ ชาติพันธุ์ หมู่พวก ว่าเป็นกลุ่มนี้ เผ่านั้น ชาติพันธุ์นั้น เรื่องเผ่าพันธุ์นี้ ก็เป็นเรื่องใหญ่อีก ในหลายหมู่หลายพวก แม้แต่จะแต่งงานกันก็ยังไม่ได้

เมืองไทยเราเนี่ย เรื่องมัจฉริยะแบบนี้ นับว่าน้อยที่สุดในโลกแล้ว แม้ว่าจะยังมีอยู่บ้างในฐานะปุถุชน

ข้อหนึ่ง หวงแหนที่อยู่อาศัย ดินแดน ว่ากันหนักมาก ข้อสอง กุลมัจฉริยะ พงศ์เผ่าเหล่ากอชาติพันธุ์ ก็หวงแหนกันอย่างหนัก คนทะเลาะกันด้วยเรื่องนี่มากแค่ไหน ดูสิ เวลาวินิจฉัยหรือตัดสินโน่นนี่นั่น เขาเอาอะไรเป็นเกณฑ์ เอาความถูกต้องเป็นเกณฑ์วินิจฉัย หรือเอาความเป็นพวกเป็นต้น เป็นเกณฑ์ตัดสิน

ถ้าเอาความเป็นพวกเป็นต้น เป็นเกณฑ์วินิจฉัย ก็ไม่มีทางจบ ต้องเอาธรรม เอาความจริงความถูกต้องเป็นเกณฑ์ตัดสิน แต่มนุษย์ที่ว่า เจริญนักเวลานี้ทำได้ไหม โลกจะปรอดหรือไม่ ดูไม่ยาก แค่นี้ก็ชัด

เพราะฉะนั้น ต้องถามตัวเองและถามกันและกันว่า เวลาตัดสินวินิจฉัย เราเอาอะไรเป็นเกณฑ์หรือเป็นมาตรฐาน เอาความถูกต้องชอบธรรม หรือเอาความเป็นเผ่าเป็นพวก เป็นต้น

๓. ลามมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันในเรื่องผลประโยชน์ นี่ก็เป็นเรื่องยิ่งใหญ่เหมือนกัน

ยิ่งในโลกธุรกิจปัจจุบัน คนทะเลาะกัน จนถึงทำสงครามร้อน สงครามเย็นกันเพราะเรื่องผลประโยชน์นำหน้า จนจะกลายเป็นภาวะไร้สันติภาพอย่างยั่งยืน

๔. **วรรณมัจฉริยะ** ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องวรรณะ คือ แบ่งชั้น แบ่งวรรณะ แบ่งแยกว่า ผิวสีไหน ผิวสีนี้ ผิวขาว ผิวเหลือง ผิวดำ แค่นี้ก็วุ่น วายไปไม่รอด

ประเทศที่ว่พัฒนาลึบลิ้วแล้ว ยังติดข้อนี้กันหนักหนา ประเทศไทย นี่นับว่าเบาที่สุดแล้ว

๕. **ธรรมมัจฉริยะ** ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องภูมิธรรมภูมิปัญญา และความสำเร็จต่าง ๆ เช่น ในทางวิชาการ ความหวงแหนในเรื่องสิทธิ เรื่องสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา ก็เกี่ยวกับข้อนี้ด้วย

ความสำเร็จต่าง ๆ นั้น คนยังหวงแหนกันนัก ก็เป็นภาวะที่ใจยังแคบอยู่ ซึ่งพัวพันกับภาวะจิตฝ้ายอกุศลหลายอย่างตามประสาปุถุชนรวมทั้งความหวาดกลัว เช่น กลัวว่าถ้าคนอื่นได้อันนี้ไป เกิดมันโกรธเรา มันก็อาจมาทำลายเราได้ พวกเราจะแย เพราะฉะนั้น จะเผื่อแผ่มันไม่ได้

การแก้มัจฉริยะนี้ ในความเป็นจริงจึงทำแสนยาก แต่ก็ต้องยอมรับความจริงอีกนั่นแหละว่า เมื่อยังมีมัจฉริยะกันอยู่ ก็แก้ปัญหาก็ไม่ได้จริง

โยมเอาหลักมัจฉริยะ ๕ อย่างนี้ ไปพิจารณาวินิจฉัยดู ว่าโลกเดี๋ยวนี้นั้นเป็นอย่างไร ทวนอีกที

๑. **อวามัจฉริยะ** ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องที่อยู่อาศัย ดินแดน แคว้นถิ่น

๒. **กุลมัจฉริยะ** ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องพงศ์เผ่าเหล่ากอกลุ่มพวก

๓. **ลาภมัจฉริยะ** ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องลาภ ผลประโยชน์

๔. วรรณมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องชั้นวรรณะ สี่
ผิว

๕. ธรรมมัจฉริยะ ความหวงแหนกีดกันกันด้วยเรื่องผลสำเร็จทาง
ภูมิธรรมภูมิปัญญา ทางวิทยาการอะไรต่างๆ รวมทั้งเรื่องเทคโนโลยี

เป็นอันว่า มัจฉริยะ ๕ อย่างนี้ トラบได้ยังแก้ไม่ได้ สันติภาพโลก
ก็ไม่สัมฤทธิ์

พอรู้หลักอย่างนี้แล้ว ก็ดูเห็นง่ายๆ ว่า มนุษย์นี้ยังไม่ถึงไหน และ
ยังไม่เห็นว่าจะแก้ปัญหาลำเร็จได้อย่างไร เพราะเขาจะยังไม่ยอมแก้ไข
ด้วยซ้ำ

ด้วยเหตุนี้ เวลานี้ เอาแค่ทำให้มันเบาๆ หน่อย ก็ยังแสนเข็น

สงครามโลกหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าไม่สังหารสามจอมบงการข้างใน

ยังจบไม่ได้ เพราะเราจะขยายสามัคคีให้ถึงระดับโลก งานใหญ่ชิ้นนั้น
มีปมที่ต้องชำระสะสางเยอะ

ตอนนี้พูดได้ว่า เรามาถึงปมใหญ่ที่สุด เป็นขั้นจับจิบจิบใจลึกที่สุด
เป็นตัวการที่ทำให้มนุษย์แบ่งแยกและเบียดเบียนทำร้ายกันมากที่สุด และ
รุนแรงที่สุด อยู่เบื้องหลังความหวงแหนกีดกันที่ว่ามาแล้วด้วย

นี่ก็คือ กิเลส ๓ ตัว ที่มีชื่อเสียงโด่งดังว่า **ตัณหา มานะ ทิฏฐิ**

โยมเคยชินกับชื่อกิเลสชุดที่เรียกว่า โลกะ โทสะ โมหะ แต่เราไม่
ค่อยสังเกตว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึงกิเลสอีกชุดหนึ่ง ที่สำคัญมาก คือ
สามตัวเมื่อ

กิเลส ๓ ตัวนี้ กำกับและบงการมนุษย์ให้แสดงบทบาทต่างๆ แต่
เป็นการแสดงบทบาทในลักษณะที่ทำให้เกิดปัญหา มันมีชื่อเรียกว่า

ปัญหาธรรม คือเป็นตัวการที่ทำให้เรื่องราวต่างๆ ยุ่งยาก ยืดเยื้อเรื้อรัง บานปลาย ขยายขอบเขต วุ่นวายสับสน ก่อปัญหา

พูดให้สั้นว่า กิเลสตัวบั่นให้วุ่นวาย มี ๓ อย่าง คือ

๑. **ตัณหา** คือ ความอยากได้เพื่อตัวเอง ความเห็นแก่ตัว อยากได้ผลประโยชน์ อยากได้สิ่งบำรุงบำเรอ เห็นแก่ความสุขส่วนตัว คิดแต่จะให้ได้จะเอา

๒. **มานะ** คือ ความอยากเด่นเป็นใหญ่ การเห็นแก่ความยิ่งใหญ่ของตน ต้องการใหญ่เหนือผู้อื่น ใฝ่อำนาจ ต้องการครอบงำ ให้เขาอยู่ในอำนาจของตน

๓. **ทิฏฐิ** คือ ความยึดติดในลัทธิ ศาสนา อุดมการณ์ต่างๆ ที่ยึดมั่นถือมั่นไว้ ไม่ยอมรับฟังคนอื่น ถือสำคัญมั่นหมายให้ต้องเป็นไปอย่างฉันว่าอย่างเดียว

มนุษย์วิวาท แย่งชิงกัน ตั้งแต่ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม ระหว่างหมู่ชน จนกระทั่งรบกันเป็น สงครามโลก ก็เพราะกิเลส ๓ ตัวนี้

๑. **ตัณหา** ความต้องการผลประโยชน์ ก็ทำให้คนแย่งผลประโยชน์กัน ทะเลาะกัน จนเป็นสงครามขนาดสงครามโลก

๒. **มานะ** ความต้องการอำนาจยิ่งใหญ่ จะให้เหนือเขา จะครอบงำเขา ใครจะมาแข่งไม่ได้ คอยหวาดระแวง ใครจะโตขึ้นมา ต้องรีบกำจัดเสียก่อน

๓. **ทิฏฐิ** การยึดถือในลัทธินิยม อุดมการณ์ และศาสนาต่างๆ โดยเอาศรัทธาเป็นใหญ่ เมื่อศรัทธางมงาย เชื่อโดยไม่ใช้ปัญญา ก็เสียหาย

เกิดผลร้ายสำคัญ ๒ อย่าง คือ

๑) ลุ่มหลง ทั้งหลงใหลและเหลวไหล ไม่ได้เรื่อง จมอยู่ใน โมหะ ไม่พัฒนาปัญญา

๒) รุนแรง ยึดแล้วจะต้องให้เป็นอย่างนั้น ใครไม่เอาตาม ก็บีบบังคับ จนถึงฆ่ามันเลย

พระพุทธเจ้าจึงทรงกำชับนักกว่า ศรัทธานั้นคืออยู่ แต่ต้องมีปัญญา มาคู่ประสาน ให้สมดุลกันไป

พุทธศาสนาสอนศรัทธาที่มีปัญญากำกับ และให้ใช้ศรัทธาเป็นบันได สู่ปัญญา จึงไม่มีความรุนแรง เพราะคอยใช้ปัญญาตรวจสอบ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า เท่าที่พระองค์แสดงธรรมมานี้ ไม่ต้องเชื่อหรอกนะ ให้พิจารณาไตร่ตรองให้รู้เข้าใจจนมองเห็นด้วยปัญญาของตน อย่างน้อยพอหยั่งได้จึงค่อยเชื่อ และไม่ใช่อยู้อะไรเชื่อ ทั้งนี้ มิใช่ว่า ฉันสั่งมา เธอต้องว่าตาม ไม่งั้นตาย

เรื่องทิวากฐินี่ ทั้งร้ายแรง และรุนแรง เช่น พอมีทิวากฐินี้ฟังลงไปว่า คนพวกนี้ถ่วงความเจริญ ชนชาตินี้มันเลวร้าย ต้องกำจัดมันให้หมด ก็จับกัน จะฆ่าคนเป็นแสนเป็นล้าน ได้ทั้งนั้น เห็นง่ายๆ ตั้งแต่ฮิตเลอร์ในเยอรมัน จนถึงพอลพตในกัมพูชา

ในโลกเวลานี้ ปัญหาด้านทิวากฐินี้ก็มีทั่วไปและหนักมาก แม้แต่การแบ่งแยกชนชาติ ชั้นวรรณะ สืบค้นไป ในที่สุดก็ไปลงที่ทิวากฐินี้ คือมีความยึดถือเชื่อฝังใจอยู่ ว่าคนพวกนี้เป็นอย่างนั้น คนพวกนั้นเป็นอย่างนี้ เมื่อเชื่อเมื่อฝังใจอย่างนั้น มันก็ต้องทะเลาะหรือจ้องล้างกันตลอดไป ไม่มีทางจบ นี้ก็คือปัญหาเกิดจากทิวากฐินี้

สงครามโลก ก็ดี สงครามอุตสาหกรรม ระหว่างประชาธิปไตยเสรีนิยม

กับสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่ทำให้โลกวุ่นวายมาจากใหญ่ๆ ก็เป็นปัญหา
ทิวลิป

ถึงตอนนี้ สงครามที่โยงกับลัทธิศาสนาก็เด่นขึ้นมา ถ้าไม่ระวังให้ดี
เดี๋ยวจะซำร่อยประวัติศาสตร์ยุคโบราณ ฉะนั้น ผู้ที่นับถือลัทธิศาสนา
ควรคำนึงถึงประโยชน์สุขของมวลมนุษย์และสันติภาพสากลของโลก

ถ้าเห็นความจริงว่า ตัณหา มานะ ทิวลิป เป็นตัวบงการให้มนุษย์ก่อ
ปัญหาอย่างที่ว่าแล้ว ก็มาสำรวจตรวจสอบและเตือนสติกัน

- ไม่ให้ตกอยู่ใต้อำนาจของตัณหา มานะ ทิวลิป *และ*
- ให้มีความเป็นสากล ๓ ประการ ที่ว่า มองมนุษย์เป็นมนุษย์เหมือนกันหมดทั้งโลก ทำร้ายมนุษย์ที่ไหนก็คือทำร้ายมนุษย์ทั้งนั้น โดยมีเมตตาเสมอกันหมด ไม่แบ่งแยก และมองความจริงเป็นอย่างเดียวกัน ทำเหตุใดที่ไหน ก็ต้องมีผลอย่างเดียวกัน ไม่ใช่จำกัดพวก จำกัดหมู่ เป็นต้น

ยอมรับอย่างนี้ จึงจะไปได้ โลกนี้จึงจะมีสันติสุข

หลักพุทธศาสนานั้นสอนเป็นขั้นตอนมีลำดับและแง่มุมอย่างที่ว่ามา
ถ้าทำได้ตามนี้ สามัคคีในโลกก็มีได้

ไม่จงเวร แต่ต้องชนะด้วยธรรม จึงจะนำสันติสู่โลกได้

พึงทราบว่ พระพุทธเจ้าตรัสธรรมะเป็น ๒ ระดับ

ระดับที่หนึ่ง หลักความจริง บอกว่า พระพุทธเจ้าจะเกิดหรือไม่เกิด
ความจริงก็มีก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น เช่น ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย
เป็นต้น

ระดับที่สอง หลักปฏิบัติ บอกว่า เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้น เราควรจะ

ทำอะไร จะปฏิบัติอย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์และเกิดผลดีแก่ชีวิตและสังคมของเรา

นี่คือ ธรรมมี ๒ ชั้น เป็นเงื่อนโซ่ต่อเนื่องกัน

ข้อหนึ่ง คือ ความจริงที่มีอยู่เป็นอยู่อย่างนั้นๆ ตามธรรมชาติของมัน ไม่ขึ้นต่อใครทั้งนั้น

ข้อสอง คือ ข้อที่เสมือนเป็นการเรียกร้องของความจริงนั้นว่า เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้น เราจะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะได้ผลดีสอดคล้องกับความจริงนั้น

ชั้นสองนี้คือธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติ ที่ความจริงในธรรมชาติมันเรียกร้องจากเรา หรือเหมือนกับบังคับเราว่า ถ้าคุณต้องการอยู่ดีมีสุข คุณต้องทำอย่างนี้

เหมือนอย่างที่เราพุทธเจ้าตรัสว่า “เวรไม่ระงับด้วยการจองเวร” อันนี้เรียกว่าตรัสหลักความจริง ให้ความจริงมันเป็นอย่างนี้ แต่ยังไม่ใช้ข้อปฏิบัติ

ที่นี้ ชาวพุทธที่แยกไม่เป็น พวกหนึ่งก็จะปล่อยให้เขาก่อเวรไปๆ โดยที่ตัวเองไม่ใช้สติปัญญาหาทางแก้ไข หรืออีกพวกหนึ่งก็บอกว่า เราจะปฏิบัติอย่างไรไหว ไม่ให้จองเวร ฝ่ายโน้นมันก็ฆ่าเราตายหมดนะซี

ตามพุทธพจน์นี้ ตอนแรกเรามองเห็นความจริงอย่างที่พระองค์ตรัสไว้ว่า เวรมันไม่ระงับหรือก่อด้วยการจองเวรนะ เพราะว่า เมื่อจองเวร คนก็เติมความแค้นเคืองกลับไปกลับไปกลับมา แล้วก็ฆ่ากันไปฆ่ากันมา จองเวรกันเรื่อยไป

เมื่อเห็นความจริงว่าเป็นอย่างนั้นแล้ว ก็เป็นอันว่าการจองเวรนะใช้ไม่ได้ และในระยะยาว โลกจะสงบด้วยการจองเวรไม่ได้

แล้วที่นี้ก็มาถึงขั้นของการปฏิบัติว่าจะทำอย่างไร เราก็มาจัดวางข้อปฏิบัติระยะยาวว่า ทำอย่างไรจะให้ผลเกิดขึ้นในแนวทางที่ว่าเวรจะระงับไปโดยไม่ต้องจงเวร พูดังๆๆ ก็คือจะต้องตอบคำถามที่ว่า “ทำอย่างไรจะให้เวรระงับไป โดยไม่ต้องจงเวร?”

พอถึงตอนนี้ ก็มามองและคิดสืบเนื่องจากคำถามนั้นต่อไปเป็นลำดับขั้นตอน จนกระทั่งสามารถจัดวางแนวทางและวิธีปฏิบัติ ซึ่งก็คงจะมีเป็นขั้นตอนว่าจะทำอย่างไรได้บ้าง

ความจริงเป็นเรื่องของธรรมชาติ ซึ่งมันก็เป็นของมันอย่างนั้น

แต่การปฏิบัติเป็นเรื่องของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้สติปัญญาอย่างสูง และต้องมีความเพียรพยายามอย่างมาก เพื่อจะให้ได้ผลเป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว โดยสอดคล้องกับหลักความจริงของธรรมชาติที่ว่า เวรไม่ระงับด้วยการจงเวร

การที่ถือว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า เวรไม่ระงับด้วยการจงเวร เพราะฉะนั้น ใครจะทำร้ายเรา ก็ต้องปล่อยเขาทำไป ถ้าเขาจะมาฆ่าเรา ก็ปล่อยให้เขาฆ่า หรือนอนรอให้เขาฆ่าเสียเลย นั่นเป็นเพียงสุดโต่งอีกข้างหนึ่ง (สุดโต่งทางประมาท) ที่ตรงข้ามกับการพยายามระงับเวรด้วยการจงเวร หรือทำการแก้แค้น

วิธีปฏิบัติเพื่อระงับเวรโดยไม่ต้องจงเวร ซึ่งชอบธรรม มี ๒ อย่าง คือ

๑. การชนะโดยธรรม คือ ชนะผู้จะทำร้ายเราโดยไม่ต้องทำร้ายเขา ซึ่งตามปกติ ต้องทำให้ผู้มาจะทำร้าย ไม่สามารถทำร้ายเราได้ และแสดงให้เห็นชัดเจนว่า เราเองทั้งที่เหนือเขา จะรุนแรงเข่นฆ่าเขาอย่างไรก็ได้ ก็เว้นเสียให้อภัย พร้อมทั้งชนะใจด้วยความดี

ผู้จะปฏิบัติแบบที่ ๑ นี้ นอกจากมีคุณธรรมสูงแล้ว จะต้องมีสติ ปัญญาความสามารถอย่างยอดเยี่ยม จึงต้องไม่ประมาทและพัฒนาตนเองอย่างจริงจังตลอดเวลา

ต้องมีสติระลึกตื่นตัวอยู่เสมอว่า อย่างน้อยเราจะต้องดูแลรักษาชีวิต และหมู่ชนของเราให้คงอยู่อย่างดีให้ได้ แม้จะไม่ทำการรุนแรงด้วยความอาฆาตแค้นเคือง

ปฏิบัติกรแบบที่ ๑ นี้ มีตัวอย่างที่ท่านสอนหรือนำเสนอไว้ไม่น้อย เช่น เรื่องพระมโหสถ (มหาอุมมังคชาตค, ชาตคเรื่องมหาอุโมงค์) เรื่อง พระเจ้ามหาสีลวะ (มหาสีลวะชาตค)

๒. การทำให้ไม่มีการก่อเวร ที่จะต้องมาจองเวร คือ การพัฒนา มนุษย์ตามหลักการพื้นฐานในระยะยาว ให้มนุษย์มีคุณธรรมมีสติปัญญา ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติและเมตตา และแก้ปัญหาด้วยธรรมวิธี โดยดำเนิน ตามหลักการสำคัญๆ เช่น สังคหัตถุ สาธาณียธรรม การขจัดมัจฉริยะ และการไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจของตัณหา มานะ ทิณฐิ เป็นต้น ดังได้พูดไปแล้ว

ปฏิบัติกรแบบที่ ๒ นี้ ที่จริง ควรจะเป็นเป้าหมายของสิ่งที่เรียกว่า ศาสนาทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งจะมีทางสำเร็จได้ ก็ด้วยการพัฒนามนุษย์ อย่างจริงจัง พร้อมกับใช้ปฏิบัติกรแบบที่ ๑ ควบคู่ไปในระหว่าง

แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม มันไม่ใช่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับมนุษย์ที่ ปล่อยอะไรๆ เรื่อยเรื่อย เฉื่อยชา ใต้แตรอผลกรรม ลักแต่เอาหลักมาอ้างว่า เวรไม่ระงับด้วยการจองเวร จนพวกตนเองพินาศไปด้วยความประมาท

พระพุทธเจ้าตรัสธรรมะ ๒ ชั้น พระองค์ตรัสบอกแล้วว่า พระองค์ ไม่ใช่ผู้สั่งบัญชาบังคับใคร เมื่อทรงแสดงธรรม พระองค์ตรัสไว้แต่ต้นแล้วว่า ตถาคตจะเกิดหรือไม่เกิด ความจริงมันก็เป็นของมันอย่างนั้นๆ

เมื่อความจริงเป็นอย่างนั้นๆ แล้ว เราจะอยู่ที่สังคมจะมีสันติสุข เราก็ต้องทำต้องปฏิบัติอย่างนี้ๆ

เมื่อความจริงมีอยู่ว่า เรายังไม่ระงับด้วยการจงใจ เราก็ต้องหาทางปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆ ให้สำเร็จผลดีโดยเป็นไปตามหลักการนั้น เฉพาะอย่างยิ่งในระยะยาว

วันนี้ได้พูดมายืดยาวแล้ว นี่คือความหมายของกฐิน ซึ่งกว้างใหญ่ไพศาลไปถึงความสามัคคีทั่วทั้งโลก

โยมต้องมองให้ชัดว่า วัฒนธรรมประเพณีของเราที่สอนและปฏิบัติสืบกันมานั้น ตั้งวางอยู่บนหลักการทางธรรมที่มีความหมายลึกซึ้ง ซึ่งต้องการปัญญาที่จะศึกษากันอย่างจริงจัง เพียงแต่ว่า บางทีเราไม่ได้คิด

อย่างที่ว่าแล้ว แม้แต่องค์กฐินอยู่ที่ไหน ถ้ามโยมหลายท่าน ไม่รู้สาระของกฐินคืออะไร ก็ไม่รู้ วันนี้โยมต้องตอบให้ได้หมด แล้วก็จะเห็นว่า กฐินมีคุณค่าและความหมายดีจริงๆ ตั้งแต่ในชีวิตจิตใจบุคคล ไปจนถึงทั้งโลก แล้วก็ใช้ได้กับสถานการณ์ปัจจุบันด้วย

เพราะฉะนั้น คำถามทุกวันนี้ว่า ปัญหาที่คนกำลังขัดแย้งทะเลาะกันจนเป็นสงครามในโลก จะแก้ด้วยอะไร ตอบว่า แก้ได้ด้วยกฐิน จริงไหม

อาตมาได้พูดเรื่องกฐินมายาวนานแล้ว กินเวลาญาติโยมจนเพล ก็เป็นอันว่า ขออนุโมทนาญาติโยมสาธุชนทุกท่าน ที่ได้มาทำบุญร่วมกัน โดยมีความพร้อมเพรียงกัน ทั้งกายสามัคคี และจิตสามัคคี

ก็ขอให้เราสามัคคีกันต่อไป ด้วยการนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติ ทั้งรู้ความจริง และปฏิบัติธรรมในข้อที่จะต้องให้เป็นไปตามความเป็นจริงนั้น ก็จะได้ผลสำเร็จสมดังที่พระองค์ทรงมุ่งหมายไว้